

Monitorul Economic

analize și prognoze trimestriale

Numărul 24
Q 1 / 2015

Politica

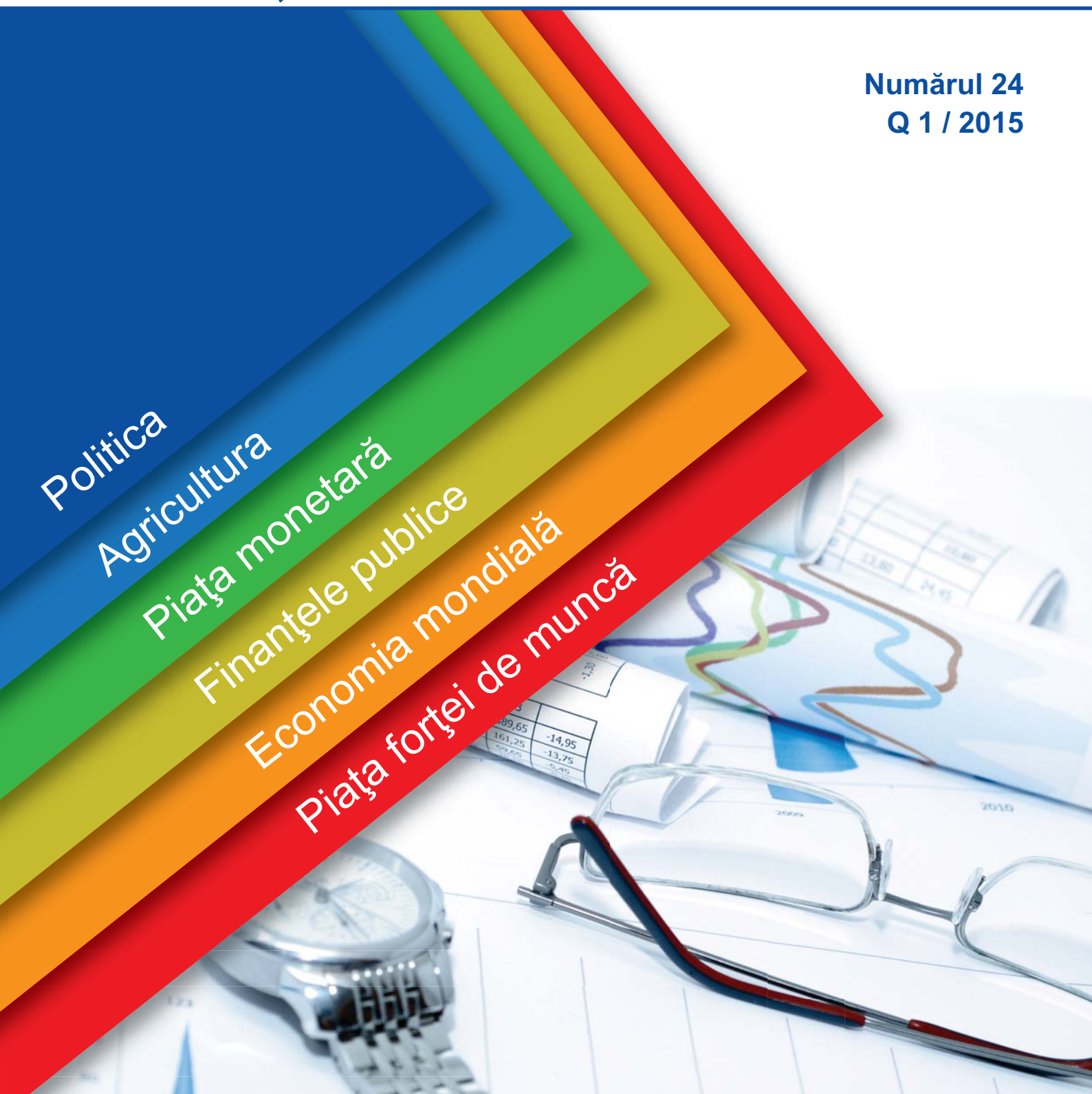
Agricultura

Piața monetară

Finanțele publice

Economia mondială

Piața forței de muncă

Monitorul Economic

Analize și prognoze trimestriale

Numărul 24

Trimestrul 1, 2015

Acest produs apare cu suportul financiar al the Balkan Trust for Democracy. Pentru orice informație legată de acest raport, contactați Centrul Politici Economice al Institutului pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale „Viitorul”, Coordonatorul produsului, Viorel Chivriga.

Adresa: MD-2005, Republica Moldova, Chișinău, str. Iacob Hancu, 10/1, IDIS „Viitorul”, pentru CPE;

Telefon: 37322-22-18-44, Fax: 37322-24-57-14

E-mail: viorel.chivriga@viitorul.org și office@viitorul.org

© IDIS Viitorul, 2015

Despre IDIS „Viitorul”

IDIS „Viitorul” este o instituție de cercetare neguvernamentală și neafiliată politic, cu scop ne-comercial din Republica Moldova, deținând calitatea de membru al câtorva rețele internaționale de politici publice. Misiunea sa este de a contribui la formarea unui mediu analitic independent ce ar stimula procesul democratic din Republica Moldova și de a consolida capacitățile societății civile în ceea ce privește participarea la procesul de formulare a politicilor și de monitorizare a guvernării.

Cercetarea economică la IDIS „Viitorul”

În cadrul IDIS „Viitorul” cercetarea economică și educația economică a publicului este efectuată de Centrul de Politici Economice (CPE). CPE este orientat spre analiza politicilor economice, spre educarea publică prin promovarea cunoștințelor economice și spre influențarea procesului de formulare a politicilor, oferind evaluări anticipatorii și integrate asupra unui segment larg de probleme economice.

Domeniile principale de cercetare economică

- Politicele macroeconomice (monetare, fiscale, comerciale);
- Dezvoltare și strategii antisărăcie;
- Competitivitate și analize sectoriale;
- Economie rurală și agrară;
- Economie publică (servicii sociale, infrastructura);
- Politici socio-economice (munca, venituri, sărăciei și inegalitate);
- Dezvoltarea tehnologică și inovațiile;
- Globalizarea și integrarea regională;
- Politici structurale și instituții economice;
- Politica economică a integrării europene.

Tipuri de servicii prestate

- Cercetare și design de politici economice;
- Propagarea cunoștințelor economice;
- Monitorizarea și alertarea asupra tendințelor economice curente;
- Oferire de consultații speciale.

.....
CPE depune toate eforturile pentru a asigura o calitate cât mai înaltă a cercetărilor sale economice. În cazul în care o persoană terță a suferit pierderi sau daune ca urmare a utilizării informației din publicațiile CPE, respectiva persoană nu poate să tragă la răspundere IDIS „Viitorul”, CPE, experții și consultanții IDIS „Viitorul” precum și membrii Consiliului internațional al CPE.

Mulțumiri:

Acest număr al publicației *Monitorul economic: analize și prognoze trimestriale* fost efectuat de Centrul de Politici Economice al Institutului pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale „Viitorul”. La elaborarea studiului au contribuit *Liubomir Chiriac, Viorel Chivriga, Ion Tornea, Sergiu Gaibu, Angela Secrieru, Corina Gaibu, Victor Parlicov, Tatiana Lariușin, Diana Enachi și Diana Lungu.*

Datorăm mulțumirile noastre tuturor experților externi care au oferit comentarii deosebit de pertinente în legătură cu prezentul raport.

Monitorul Economic exprimă opiniile personale ale autorilor care pot să nu coincidă cu cele ale IDIS „Viitorul”. Oricare altă persoană terță, inclusiv IDIS „Viitorul” nu este responsabilă pentru concluziile prezentate în această publicație.

Centrul de Politici Economice al IDIS „Viitorul”

Acronime și abrevieri

În prezenta publicație au fost utilizate următoarele acronime și abrevieri:

BASS	–	Bugetul Asigurărilor Sociale de Stat;
BERD	–	Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare;
BNM	–	Banca Națională a Moldovei;
BNS	–	Biroul Național de Statistică al RM;
BPN	–	Bugetul Public Național;
BS	–	Bugetul de Stat;
BUAT	–	Bugetele Unităților Administrative Teritoriale;
cca	–	circa;
CIS	–	Camera Înregistrării de Stat a RM;
CIS STAT	–	Comitetul interstatal de statistică a țărilor CSI;
CPE	–	Centrul de Politici Economice, IDIS „Viitorul”;
CSI	–	Comunitatea Statelor Independente;
CBTM	–	Cadrul bugetar pe termen mediu;
DST	–	drepturi speciale de tragere, unitate utilizată de FMI pentru propriile tranzacții și operațiuni;
e	–	estimări;
ECE	–	Europa Centrală și de Est;
EUR	–	Euro;
FAOAM	–	Fondurile asigurărilor obligatorii de asistență medicală;
FMI	–	Fondul Monetar Internațional;
FNDR	–	Fondul Național pentru Dezvoltarea Regională;
H	–	jumătate a anului;
IFPS	–	Inspectoratul Fiscal Principal de Stat;
IPC	–	Indicele prețurilor de consum;
IPI	–	indicele volumului producției industriale, prețuri comparabile, %;
IPP	–	Institutul de Politici Publice;
IPPI	–	indicele prețurilor producției industriale, %;
ISD	–	Investiții străine directe;
ma	–	medie anuală;
MAIA	–	Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare;
MDL	–	leul moldovenesc;
ME	–	„Monitorul Economic: analize și prognoze trimestriale”;
ME	–	Ministerul Economiei;
MF	–	Ministerul Finanțelor;
MMPFS	–	Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei;
OIM	–	Organizația Internațională a Muncii;
OPEC	–	Organizația țărilor Exportatoare de Petrol;

p	– prognoze;
p.p.	– puncte procentuale;
PI pc	– producția industrială, prețuri curente;
PI reală	– producția industrială reală, prețuri comparabile;
PIB	– Produsul Intern Brut;
Q	– trimestru al anului;
rca	– rata de creștere anuală (sfârșitul anului curent față de sfârșitul anului precedent);
rmca	– rata medie de creștere anuală;
rmsa	– rata medie de schimb anuală;
SBGC	– Sondajul Bugetelor Gospodăriilor Casnice;
SUA	– Statele Unite ale Americii;
UE	– Uniunea Europeană;
USD	– dolar american.

CUPRINS

Indicatorii principali.....	7
Rezumat	8
Politica	13
Agricultura.....	19
Comerțul extern.....	23
Industria și serviciile.....	27
Piața monetară.....	32
Finanțele publice.....	35
Prețurile	41
Piața forței de muncă	43
Sectorul energetic.....	45
Economia regiunii transnistrene.....	48
Economia mondială	52
Anexe statistice	58

INDICATORII PRINCIPALI

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014e	2015e
Producția									
PIB, milioane MDL, prețuri curente	53.430	62.840	60.430	71.885	82.174	88.228	100.510	109.443	125.153
PIB / capita, USD, rmsa	1.229	1.694	1.461	1.632	1.926	2.046	2.243	2.190	1.699
PIB real, rca	3,0	7,2	-6,5	7,1	6,4	-0,8	8,9	4,0	-4,0
Producția industrială reală, rca	-1,3	1,5	-22,1	9,3	7,4	-1,6	6,8	7,3	-6,0
Gospodăria casnică									
Venitul personal disponibil pe lună, MDL	1.019	1.189	1.166	1.274	1.503	1.507	1.612	1.700	2.000
Comerț cu amănuntul, rca	7,6	8,8	-4,9	4,5	13,6	0,8	6,5	7,5	-5,0
Prețuri									
Indicele prețurilor de consum	113,3	107,1	100,5	107,9	107,7	104,1	105,2	104,7	119,5
Indicele prețurilor produse alimentare	115,4	106,5	94,4	105,7	108,4	103,8	106,6	106,5	115,5
Indicele prețurilor produse nealimentare	111,6	102,1	99,7,5	107,3	105,8	104,2	104,3	105,5	123,0
Indicele prețurilor servicii	113,0	117,4	108,2	109,1	108,8	106,2	102,6	102,5	118,5
Indicele prețurilor producției industriale	126,5	103,4	97,0	107,9	106,8	105,7	103,2	102,4	119,0
Piața muncii									
Populația, mii	3.581	3.573	3.568	3.563	3.560	3.559	3.559	3.557	3.556
Populația ocupată în economie, mii	1.247	1.251	1.184	1.143	1.173	1.115	1.173	1.270	1.258
Rata șomajului, metodologia OIM	5,1	4,0	6,4	7,4	6,7	8,1	5,1	3,1	5,1
Salariul mediu lunar, lei	2.065	2.529	2.748	2.978	3.194	3.478	3.765	4.200	4.600
Salariile reale, rca	12,0	22,5	8,6	8,4	7,3	8,9	8,3	11,6	9,5
Comerț extern și balanță de plăți									
Exportul de bunuri și servicii, rca	27,6	19,0	-18,4	20,1	43,8	-2,5	12,3	3,7	5,0
Importul de bunuri și servicii, rca	37,0	32,8	-33,1	17,6	34,7	0,4	5,4	3,2	3,0
Volumul comerțului extern cu bunuri și servicii, milioane USD	5.032	6.496	4.576	5.437	7.408	7.375	7.921	7.657	7.380
Venituri din retribuirea muncii prestate peste hotare, milioane USD	1.218	1.660	1.182	1.243	1.455	1.509	1.682	1.546	1.238
Finanțe publice*									
Venituri în bugetul consolidat, % din PIB	38,2	40,6	38,7	38,3	36,7	38,0	36,7	37,1	40,5
Datoria publică internă, % din PIB	7,0	5,6	8,5	7,4	7,1	7,0	6,7	6,9	7,0
Datoria publică externă și garantată de guvern, % din PIB	21,4	15,8	21,0	23,2	21,7	24,2	22,4	18,1	17,8
Indicatori financiari									
Masa monetară, milioane MDL	27.344	31.664	32.683	37.051	40.977	47.943	60.597	69.307	69.953
Rezerve valutare, milioane USD, sfârșitul perioadei	1.050	1.505	1.480	1.718	1.965	2.515	2.820	2.156	1.990
Rata oficială de schimb media anuală MDL/USD	12,1	10,3	11,1	12,4	11,7	12,1	12,6	14,1	20,7
Rata dobânzii pentru credite în MDL, %, ma	18,9	21,1	20,3	16,3	14,2	13,5	12,3	11,0	14,9
Economia internațională									
PIB mondial, rca	4,9	2,5	-0,5	5,0	3,8	3,2	3,0	3,3	3,5
Media ponderată a creșterii PIB în principalele țări partenere (2/3 din exporturile R. Moldova)	5,4	4,1	-4,0	2,3	1,9	1,9	1,7	1,2	0,9

Surse: BNS, BNM, prognoze CPE

REZUMAT

Politica

Presiuni politico-economice din partea Federației Ruse.

Anul 2014 este anul semnării Acordului de Asociere dintre țara noastră și Uniunea Europeană, aducând, totodată, posibilitatea cetățenilor deținători de pașapoarte biometrice de a călători fără vize spre 26 de țări din Spațiul Schengen. La polul opus, avem presiunile politico-economice din partea Federației Ruse manifestate prin embargouri economice nejustificate și abordările agresive vis-a-vis de migrații moldoveni.

În 2015, formarea majorității PLDM-PDM (PCRM) va aduce o anumită stabilizare în societate dar, Guvernul minoritar Gaburici va întâmpina dificultăți majore privind soluționarea problemelor social-politice și economice. Coaliția minoritară nu va dispune de forțe suficiente pentru a implementa legi necesare pentru continuarea reformelor, prevăzute în Acordul de Asociere Moldova-UE. Totodată, presiunile Rusiei asupra RM se vor menține, iar tensiunile politice între oficialitățile de la Chișinău și liderii regiunii transnistrene și găgăuze vor spori.

Produsul Intern Brut

În 2014, estimăm o evoluție a PIB-ului de 4,0%.

Deși, finele anului 2014 a fost marcat de criza din Rusia care s-a infiltrat și în țările vecine, în 2014, în ansamblu, economia Republicii Moldova a înregistrat un parcurs pozitiv. În primele trei trimestre ale anului 2014, PIB-ul țării a fost în continuă creștere, acumulând 81,7 miliarde lei. Deși, în ultimul trimestru al anului 2014 s-au observat deficiențe la nivelul influxurilor de valută, efectele acestor fenomene vor fi resimțite de economia națională abia în 2015. Estimăm o evoluție a PIB-ului pentru 2014 de 4.0%.

Crizele regionale, după cum și fenomenele negative gestionate neadecvat la finele anului 2014 și începutul 2015 vor lăsa o amprentă negativă asupra tuturor componentelor PIB, astfel trendul pozitiv al creșterii economice se va inversa. În anul 2015, prognozăm o diminuare a PIB-ului cu 4%. Tendințele de regres se vor manifesta pentru majoritatea parametrilor ce caracterizează evoluția economică, precum: consumul, volumul producției industriale, investițiile. Sub aspect structural, PIB-ul anului 2015 nu va avea modificări esențiale. Pe termen mediu, economia națională va rămâne în continuare dependentă de consum în general și influxul de remiteri în particular, una din sursele de bază de alimentare a consumului național.

Agricultura

În 2014, în agricultură sunt remarcate unele rezultate pozitive conturate în a doua parte a anului. Producția globală agricolă în gospodă-

riile de toate categoriile (întreprinderile agricole, gospodăriile țărănești (de fermier) și gospodăriile populației) în anul 2014, conform estimărilor preliminare, a marcat 108,2% față de anul 2013. Majorarea producției globale agricole a fost determinată de creșterea producției vegetale – cu 10,4 % și a producției animaliere – cu 4,0%.

Pentru anul viitor, estimăm că producția agricolă va înregistra o reducere de circa 14%. Rezultatele slabe din agricultură se vor datora randamentelor scăzute din sectorul vegetal, în special a cerealelor din prima și a doua grupă și a culturilor tehnice (sfecla de zahăr, floarea soarelui). În sectorul animalier, dimpotrivă, vor fi remarcate unele semnale de învioreare timidă a activităților economice, rezultate prin restabilirea parțială a efectivelor de animale.

Comerțul extern

În anul 2014 sunt înregistrate diminuări ale volumului total al comerțului exterior, exporturilor și al importurilor. Anul trecut, volumul total al comerțului exterior al Republicii Moldova a înregistrat 7656,5 milioane USD sau 96,7% din valoarea înregistrată în anul 2013. Exporturile și importurile s-au redus cu 3,7% și 3,2%, comparativ cu anul 2013. Cota exporturilor în UE în totalul exporturilor este în creștere accentuată (53,3 % în anul 2014 față de 46,8 % în anul 2013). România, datorită majorării exporturilor și importurilor, în ultimele luni ale anului trecut, pentru prima oară a ocupat prima poziție în topul principalilor parteneri comerciali ai R. Moldova.

Pentru anul 2015, estimăm reducerea exporturilor și importurilor, cu 5% și, respectiv, 3 la sută față de anul 2014. Cota exporturilor în UE, în totalul exporturilor, va înregistra în continuare creștere. Diversificarea exporturilor va căpăta un trend mai ascendent, realizându-se nu numai pe direcțiile geografice Vest și Est.

Industria și serviciile. Sectorul financiar

Deși a crescut al doilea an consecutiv într-un ritm destul de bun (7.3%), industria rămâne extrem de vulnerabilă la șocurile interne și externe. Aproape 2/3 din creșterea industrială în 2014 a fost asigurată de întreprinderile care aparțin investitorilor străini și care sunt orientate preponderent la export (în special în UE). Sectorul serviciilor se pare că-și va majora contribuția la PIB în 2014. Însă, această structură a PIB, cu o pondere în creștere a serviciilor în detrimentul agriculturii și industriei, seamănă tot mai mult cu o economie ce se pregătește de criză.

Estimăm că în anul 2015, industria se va afla în declin, sub influența factorilor conjuncturii economice externe și interne nefavorabile (embarourilor și recesiunea Federației Ruse; încetinirea creșterii economice în UE; reducerea cererii interne, ca rezultat al deprecierei leului și scăderii remitențelor; diminuarea producției agricole).

Creștere a producției agricole cu 8,2% în anul 2014.

Pentru anul 2015 estimăm o reducere de circa 14 la sută a producției agricole.

*Anul 2015-
reducerea
exporturilor și
importurilor cu 5%
și, respectiv, 3%.*

*Industria rămâne
extrem de
vulnerabilă la
șocurile interne și
externe.*

Piața monetară

Două probleme de soluționat: combaterea efectelor negative ale crizei importate din Rusia și respectiv, redresarea sectorului financiar-bancar.

Piața monetară pe parcursul anilor 2013-2014 a fost relativ stabilă, în pofida jocurilor de culise și schimbărilor mai puțin ortodoxe de proprietari din sectorul bancar. Destabilizarea dură a pieței monetare, în special a celei valutare, a fost provocată la finele anului 2014 de criza din Federația Rusă, prăbușirea rublei ruse și dependența încă importantă a Moldovei de piața Rusiei și a CSI, în general. În același timp, acțiunile Federației Ruse prin seria de embargouri impuse Moldovei, din 2006 până în prezent, a făcut ca Moldova să aibă cea mai mică dependență printre țările CSI de această piață instabilă și, respectiv, cea mai bine poziționată în fața acestui șoc economic.

Trebuie să menționăm că lipsa problemelor din sectorul bancar nu ar fi contribuit la evitarea impactului negativ al crizei Rusiei. Dar, suntem impuși să admitem că operațiunile dubioase și situația precară a unor bănci din sectorul bancar sunt de natură să agraveze efectul crizei importate. Din acest motiv, resursele administrative și financiare limitate ale țării vor trebui să fie divizate pentru soluționarea a două probleme în loc de una: combaterea efectelor negative ale crizei importate din Rusia și, respectiv, redresarea sectorului financiar-bancar.

Finanțe publice

Bugetul public național în 2015, sub influența factorilor interni.

În anul 2014, Bugetul public național a atins ținta planificată pe partea de venituri în proporție de 98,8%. Nivelul planificat a fost depășit în cazul impozitelor pe venit și TVA la mărfurile produse și serviciile prestate pe teritoriul Republicii Moldova. Impozitele pe proprietate, accizele, TVA la mărfurile importate și taxele rutiere sunt categoriile de venituri fiscale care au generat cele mai pronunțate neîndepliniri în 2014. La fel, BPN a atins ținta planificată pe partea de cheltuieli în proporție de 94%. Cheltuielile discreționare sunt cele care au înregistrat cele mai pronunțate neîndepliniri în 2014.

În 2015, BPN va fi sub un impact negativ puternic determinat de următorii factori: – perspectiva stagnării economice prognozată de instituțiile financiare internaționale pentru Republica Moldova în 2015 în contextul conflictului militar din Ucraina și restricțiile impuse de Rusia în relațiile economice și comerciale cu Republica Moldova; – probabilele neînțelegeri între constituentele AME, care cu certitudine, vor afecta bunul mers al procesului bugetar public; – consecințele campaniilor electorale din noiembrie 2014 și 2015; – slăbiciunile sistemului bancar moldovenesc. Evoluția prognozată a veniturilor și cheltuielilor BPN determină pentru 2015 un deficit bugetar în mărime de 5,5% din PIB.

Prețurile

În anul 2015, vom fi martorii unei inflații de 2 cifre, în condiția în care veniturile vor stagna.

La sfârșitul anului 2014, au avut loc multiple fenomene adverse pentru economia țării, începând cu situația instabilă în regiune și terminând cu

deprecierea leului. Cu toate acestea, indicele prețurilor de consum a ajuns statistic doar la nivelul de 4,7%. Efectele fenomenelor care au demarat la sfârșitul anului 2014 vor fi resimțite în 2015. Primele semnale arată că în 2015 ritmurile de creștere ale economiei vor fi negative. Factorul cheie în stabilitatea prețurilor pentru 2015 va fi cursul valutar, evoluția căruia are componente ce se supun dificil predictibilității. Tendințele de depreciere a leului vor fi menținute pe parcursul anului 2015. Anul acesta vom fi martorii unei inflații de două cifre, în condiția în care veniturile vor stagna. Coșul de consum în așa condiții se va altera și puterea de cumpărare a consumatorului va scădea.

Piața forței de muncă

Rata șomajului a înregistrat o scădere continuă începând cu 2010, când era de 7,4%, iar în 2014, estimativ, va ajunge la 3,5%. Această tendință a fost posibilă pe fondul unei creșteri generale în economia națională. Fi-nele anului 2014, marcat de criza din Rusia, care a afectat țările vecine, inclusiv Moldova, a reprezentat un punct de inflexiune care va inversa acest trend.

Fluxurile valutare provenite din remiterile din Rusia (estimate la peste 50% din total) vor avea de suferit din două perspective: venitul per emigrant va scădea și numărul de emigranți angajați în câmpul muncii se va reduce simțitor. Astfel, remiterile provenite din Rusia, în cel mai pesimist scenariu, poate atinge o reducere de până la 40%, cu impact în remiterele totale de care beneficiază Moldova de până la 20%.

În 2015, datorită proceselor inflaționiste, veniturile reale ale populației se vor eroda puternic. Deoarece inflația nu va însoți o creștere economică, ci o criză, care este în proces de aprofundare, capacitățile economiei de a majora valoarea nominală a veniturilor populației va fi una limitată.

În 2015, datorită proceselor inflaționiste, veniturile reale ale populației se vor eroda puternic.

Sectorul energetic

În anul 2015, prețurile finale la gazele naturale pentru consumatori vor trebui majorate cu peste 45% și anticipăm că acest lucru se va produce în vară. Principalul factor care va forța această dinamică este deprecierea monedei naționale (la calculul tarifului în vigoare a fost utilizat cursul de 11.90 MDL/USD). Datorită acestui factor, în special pe parcursul anului 2014 și în primul trimestru al anului 2015, se vor acumula și devieri financiare negative, care vor trebui recuperate prin tariful următor.

Anticipăm la mijlocului anului curent, creșterea prețurilor finale la gazele naturale pentru consumatori cu peste 45%.

În contextul sistării exportului energiei electrice din Ucraina și în lipsa unor interconexiuni suficiente pentru a importa volume semnificative din România, singurul producător de electricitate capabil să acopere cererea de pe piața internă, va rămâne CTE "Moldovenească". Totuși, la baza prognozei prețurilor pentru consumatorii finali din sectorul energetic am luat scenariul în care începând cu 1 aprilie, când expiră actualele contracte, prețul energiei electrice livrate de CTE "Moldovenească" va rămâne același (68 USD/MWh). Însă, datorită deprecierei monedei nați-

onale (tarifele în vigoare au fost calculate reieșind din cursul valutar de 11,86 MDL/USD), prețul final al energiei pentru consumatori va crește cu circa 45% și asta în condițiile în care majorarea va avea loc relativ curând (primul semestru), iar devierile financiare negative (preponderent pierderile datorate tot cursului valutar) nu vor fi incluse.

Economia regiunii Transnistrene

În 2014, evenimentele dramatice din regiune și devalorizarea valutei din Ucraina, R. Moldova și FR, au influențat considerabil indicii economici ai regiunii.

În 2014, economia Transnistriei a fost influențată de câțiva factori: instabilitatea regională și incertitudinea politică internă; fluctuațiile severe ale conjuncturii pe piețele de desfacere externă; devalorizarea hrivnei ucrainene, a rublei rusești și a leului moldovenesc, precum și scăderea activității antreprenoriale și de consum. Acești factori au influențat rezultatele activității economice externe, a transferurilor bănești de peste hotare, migrația forței de muncă, precum și proporțiile comerțului neînregistrat și creșterea dependenței regiunii de finanțarea externă din partea Federației Ruse.

Prin urmare, intensificarea situațiilor de criză în Ucraina și Rusia, pe parcursul anului 2014, au fost transmise în Transnistria prin intermediul remitențelor, scăderii cererii pentru exportul transnistrean și devalorizării monedelor partenerilor comerciali de bază. Drept rezultat, conform estimărilor noastre, creșterea PIB-ului regiunii transnistrene pentru sfârșitul anului 2014 nu va depăși 2-2,5% (4,2% în 2013). În 2015 se așteaptă creșterea acestor efecte negative și o scădere considerabilă a activității antreprenoriale și de consum, drept urmare a incertitudinii politicii interne și a instabilității regionale.

Economia Mondială

În 2015, ritmul de creștere a economiei mondiale va fi de până la 3,5%.

Stagnarea economică globală la care am asistat în 2014 este rezultatul politicilor adoptate de marile economii care, sugrumând consumul, au dus la reducerea investițiilor și stagnarea pieței muncii. Ca rezultat, avansul economic este similar celui din 2013 și constituie 3,3%. Ultimele evoluții la nivel global, precum prețul scăzut al petrolului, deprecierea euro, a rublei rusești și a yenului, dar și potențialul mai redus de creștere, în multe state, afectează economia mondială. Prin urmare, și în 2015, ritmul de creștere a economiei mondiale va fi unul modest, de până la 3,5%.

Anul 2014 a fost cel al dolarului, care s-a apreciat cu 12% față de euro. Moneda unică europeană a încheiat anul 2014 cu cel mai mare declin din 2005 față de dolar și a început noul an la minimul ultimilor patru ani în raport cu moneda americană. Astfel, euro a scăzut de la 1,38 dolari în mai 2014 la 1,13 în februarie curent, fiind de la începutul lui 2015 sub nivelul de 1,17 dolari, la care se tranzacționa când a fost lansată moneda europeană cu 16 ani în urmă. Se prognozează că euro se va deprecia la 1,08 USD în prima jumătate a lui 2015 și până la 1,05 USD către sfârșitul trimestrului III, cu o medie anuală de 1,09 USD.

POLITICA

SECURITATEA REPUBLICII MOLDOVA ȘI EVOLUȚIILE POST-ELECTORALE ÎN CONTEXTUL NOILOR REALITĂȚI REGIONALE

Context geo-politic regional

Prin faptul că Rusia a invadat Ucraina, după finele celui de-al II-lea Război Mondial, sistemul de securitate care menținea pacea în Europa, în premieră, a fost zdruncinat serios. Anexând Crimeea, Rusia a dat de înțeles lumii întregi că dreptul internațional, inclusiv tratatele internaționale semnate anterior, nu reprezintă un impediment în realizarea propriilor ambiții geopolitice. Alimentând, foarte insistent, spiritul separatist în regiunile rusofone din Ucraina de Est, se pare, Rusia intenționa să „transnistrizeze” pământurile respective, pregătind terenul pentru a fi constituită așa numita Republică Novorusia. Invazia din Donbas, luptele din Lugansc, Mariupol, Debalțevo, evenimentele din Odesa, Harkov și alte acțiuni agresive antiucraineești, regizate în aceeași cheie, erau și sunt orientate spre destabilizarea situației din Ucraina de Est, având ca scop federalizarea forțată a Ucrainei și crearea unor focare separatiste.

Rezistența neașteptat de dură a Ucrainei în confruntările militare cu insurgenții ruși, cât și sancțiunile economice impuse Rusiei de către țările occidentale, a salvat Republica Moldova de la multe probleme grave. Inclusiv, probabil, de la o invazie militară, despre care se vorbea destul de serios, în vara anului 2014. Întrebările firești ce rămân la ordinea zilei sunt următoarele: „Este exclus pericolul invaziei militare din partea Federației Ruse în raport cu Republica Moldova? Ce face țara noastră dacă este periclitat sistemul de securitate?”. Răspunsuri complete și clare la aceste întrebări nu au fost formulate de elita politică moldovenească. Certitudinea că Moldova nu va fi invadată de armata rusă nu a existat și nu există în prezent. Neutralitatea Republicii Moldova, cu o armată străină pe teritoriul ei, nu garantează, nici într-un fel, securitatea statului.

Certitudinea că Moldova nu va fi invadată de armata rusă nu a existat și nu există în prezent. Neutralitatea Republicii Moldova, cu o armată străină pe teritoriul ei, nu garantează, nici într-un fel, securitatea statului.

Confruntările militare și situația politico-economică din Ucraina

Ucraina urmează să reziste o perioadă nedeterminată în raport cu pericolul de la răsărit. Ucraina, având statutul de stat nealiniat, încă din anul 2010, statut care nu-i permitea să adere la o alianță militară ori să se implice activ într-un conflict militar, este nevoită să-și apere suveranitatea de invazia vecinului de la răsărit. Dar, în același timp, după cum recunosc autoritățile de la Kiev, țara rămâne tot mai slăbită financiar-economic în urma confruntărilor militare care nu mai încetează.

În contextul întâlnirii din ianuarie 2015, la Washington, între președintele american Barack Obama și premierul britanic David Cameron, ultimul declara: „*Rusia a ales să încalce suveranitatea unui stat, periclitând stabilitatea și prosperitatea noastră. De aceea, vom continua să exercităm presiuni asupra Rusiei pentru a rezolva criza în mod diplomatic. În același timp, susținem Ucraina pe drumul spre reforme, inclusiv prin asistență financiară*”. Asistența financiară, în proporția necesară, din păcate, întârzie să vină în Ucraina.

Într-un interviu recent acordat revistei „The Financial Times”, finanțistul american G. Soros a menționat că „*conform propriilor calcule, pentru ca ajutorul financiar acordat Ucrainei să aibă efect, ar trebui să fie în volum de circa 50 miliarde USD. Europa trebuie să se trezească și să fie conștientă de faptul că Rusia a comis un act de agresiune împotriva ei. Este necesar ca statele europene să înțeleagă că ajutorul acordat Ucrainei este pentru asigurarea propriei securități*”. Occidentul, din păcate, chiar dacă Ucraina a solicitat ajutor financiar, nu acordă suficient sprijin în acest sens pentru soluționarea conflictului militar din Donbas. O Ucraină slabă economic, evident, poate fi învinsă mai ușor. Iar căderea Guvernului pro-european de la Kiev ar fi o victorie râvnită de Rusia. Se pare că acestea sunt marile așteptări ale vecinului de la răsărit.

Ucraina, în prezent, în linii mari, are o elită politică pro-europeană. Faptul că majoritatea cetățenilor din țara vecină au votat partidele pro-europene în Rada Supremă demonstrează că parcursul european este susținut de ucraineni.

Ucraina, în prezent, în linii mari, are o elită politică pro-europeană. Faptul că majoritatea cetățenilor din țara vecină au votat partidele pro-europene în Rada Supremă demonstrează că parcursul european este susținut de ucraineni. Mai mult chiar, Parlamentul de la Kiev a adoptat la 23 decembrie 2014 legea în virtutea căreia Ucraina a renunțat la statutul de țară nealiniată blocurilor militare, acesta fiind primul pas în vederea unei eventuale aderări la NATO, care nu este deloc agreată de Rusia. În textul legii se punctează următoarele aspecte de care, credem noi, ar trebuie să țină cont și politicienii moldoveni: „*Agresiunea Rusiei, anexarea ilegală a republicii autonome Crimeea (...), intervenția militară în partea de Est a Ucrainei (...) justifică necesitatea de a căuta garanții mai eficiente pentru păstrarea independenței, a suveranității, securității și integrității teritoriale*”. Ucraina va înainta, în perspectivă, cerere de aderare la Organizația Tratatului Atlanticului de Nord (NATO), însă doar dacă poporul ucrainean își va exprima, în cadrul unui referendum, dorința în acest sens, a declarat premierul ucrainean Arseni Iașeniuk, într-un discurs susținut la 8 ianuarie 2015, în cadrul Societății Germane pentru Politică Externă.

Dacă luăm în considerație faptul că separatiștii proruși susțin că armistițiul semnat la Minsk în data de 12 februarie, de liderii Ucrainei, Rusiei, Germaniei și Franței nu se aplică și confruntărilor de la Debalțevo, decizia Radei Supreme referitor la reformarea sistemului de securitate pare să fie foarte corectă. Astfel, SUA și Marea Britanie iau în considerare adoptarea sancțiunilor suplimentare împotriva Federației Ruse, al cărei comportament în criza Ucrainei „*este extrem de laș în detrimentul suveranității și integrității unei națiuni*”, a susținut șeful diplomației americane, John Kerry, la 21 februarie, la Londra, potrivit AFP.

În raport cu Republica Moldova, rolul Ucrainei este mai mult decât important, în primul rând, din punct de vedere al securității naționale și al soluționării diferendului transnistrean. Securitatea și integritatea Republicii Moldova, în contextul actual, depinde direct de securitatea și integritatea teritorială a Ucrainei.

Ucraina este și unul din cei mai importanți parteneri economici al Republicii Moldova. Energia electrică furnizată și piața de desfacere ucraineană deschisă pentru produsele moldovenești contribuie la dezvoltarea economiei în țara noastră. În același timp, o Ucraină puternică, stabilă și pro-europeană întotdeauna va fi interesată ca Republica Moldova, în calitate de vecin, să fie o țară stabilă social-politic și pro-europeană.

O Ucraină puternică, stabilă și pro-europeană întotdeauna va fi interesată ca Republica Moldova, în calitate de vecin, să fie o țară stabilă social-politic și pro-europeană.

Efectele crizei economico-financiare din Rusia

Căderea prețului la petrol, cât și sancțiunile economice impuse de Occident, după invazia Rusiei în Ucraina, generează probleme financiare extrem de mari pentru Federația Rusă. În 2014, de exemplu, inflația în Rusia a ajuns la 11,4%, iar prețurile la alimente au crescut cu 25%. Din aceste considerente, Anton Siluanov, Ministrul Finanțelor al Guvernului de la Moscova, a declarat la începutul lui ianuarie 2015 că dacă media per baril la petrol, pe parcursul acestui an, nu va fi mai mare de 50 USD, atunci Rusia ar putea pierde circa 45 miliarde de dolari. Experții economici prognozează o inflație de 15-17% pentru anul 2015 și un PIB mai mic cu 4-5% decât în 2014. În contextul respectiv, Ministerul Finanțelor vine cu propunerea implementării unor noi politici de austeritate, care ar presupune micșorarea cu 10% a cheltuielilor din toate domeniile dar nu și de la apărare. Pe de altă parte, președintele Barack Obama, într-o conferință de presă organizată la Casa Albă, împreună cu David Cameron, declara că *“Suntem pentru menținerea sancțiunilor dure împotriva Rusiei până la momentul când va înceta agresiunea contra Ucrainei.”*

Pe parcursul anului 2014, Rusia a ținut în stare de șah situația politico-economică a Republicii Moldova. Numeroasele amenințări în legătură cu semnarea și ratificarea Acordului de Asociere cu UE, declanșarea embargourilor economice nejustificate, abordările agresive vis-a-vis de migrații moldoveni sunt doar unele din instrumentele utilizate de Rusia pentru a estompa elanul pro-european al Republicii Moldova. Chiar dacă Rusia a simțit deja lovitura sancțiunilor și este în declin economic, chiar dacă se discută tot mai mult de prăbușirea rublei, chiar dacă se fac reduceri de cheltuieli la toate domeniile și mai puțin la apărare, Rusia lui Putin rămâne destul de puternică din punct de vedere militar și acțiunile ei sunt imprevizibile.

“Rusia ar putea crede că forțele convenționale de amploare pe care a demonstrat că le poate genera în scurt timp – așa cum am observat cu anexarea Crimeei – pot fi utilizate în viitor nu doar pentru intimidare și presiuni, dar și pentru ocuparea unor teritorii NATO”, avertizează generalul britanic A. Bradshaw, adjunctul comandantului forțelor aliate din Europa, într-un discurs rostit recent la Institutul Royal United Services din Londra, potrivit “Financial Times”.

Pe parcursul anului 2014 Rusia a ținut în permanență în șah politic-economic Republica Moldova. Numeroasele amenințări în legătură cu semnarea și ratificarea Acordului de Asociere cu UE, declanșarea embargourilor economice nejustificate, abordările agresive vis-a-vis de migrații moldoveni sunt doar unele din instrumentele utilizate de Moscova pentru a estompa elanul pro-european al Republicii Moldova.

Securitatea Republicii Moldova și evoluțiile post-electorale

Garanția securității rămâne problema numărul unu pentru Republica Moldova. Elita politică din Republica Moldova nu a avut suficientă voință

politică să discute deschis cu întreaga societate problema securității. Republica Moldova rămâne fără protecție, fără o garanție de securitate și fără viziuni clare cum s-ar putea soluționa această problemă pe parcursul aderării la Uniunea Europeană. Lecția Ucrainei, după cum se vede, nu a fost luată în serios de politicienii moldoveni.

Cunoscuta publicația americană “The Telegraph”, în data de 6 ianuarie 2015, menționează că: *“Disputele din interiorul Uniunii Europene, agresiunea Federației Ruse și consolidarea Statului Islamic sunt cele mai mari riscuri cu care ar putea să se confrunte lumea în anul 2015. În contextul respectiv, agresiunea Federației Ruse include riscul major de continuare a imixtiunii transfrontaliere a Moscovei, de această dată în Republica Moldova, asta în timp ce mica republică încearcă să avanseze pe calea integrării europene.”*

Ideea respectivă vine ca o reconfirmare a celor menționate de Robert D. Kaplan, analist-șef al grupului de analize strategice Stratfor, referitor la Republica Moldova, încă în iulie 2014: *«Se pare că ceea ce am scris a contribuit la politica de neintervenție a Casei Albe între anii 1993 și 1995. Totuși, este vorba exact de o situație în care intervenția americană este esențială. Trebuie să cunoști ce e mai rău cu privire la un loc pentru a fi capabil să aplici cele mai umane procedee. Intenția mea nu este aceea de a arăta ceea ce trebuie să se facă, însă vreau să arăt că neimplicarea Occidentului ar putea avea costuri uriașe. Iar o acțiune a Occidentului în Moldova ar trebui să cuprindă acțiuni în domeniul informativ, politic și economic, pentru a contracara acțiunile Rusiei.”*¹

Garanția securității rămâne problema numărul unu pentru Republica Moldova. Elita politică din Republica Moldova nu a avut suficientă voință politică să discute deschis cu întreaga societate problema securității. Republica Moldova rămâne fără protecție, fără o garanție de securitate și fără viziuni clare cum s-ar putea soluționa această problemă pe parcursul aderării la Uniunea Europeană.

De altfel, în acest sens, și Mihai Balan, directorul Serviciului de Informații și Securitate (SIS), s-a exprimat clar că „Situația din regiune este foarte complicată și se răsfrânge negativ asupra situației în Republica Moldova... Peste 100 de ONG-uri, servicii și organizații, partide și mass-media sunt gata să rupă în bucăți Republica Moldova.”² Organizațiile respective s-au activat, în mod deosebit, în perioada campaniei electorale din anul 2014.

Astfel, apropierea conflictului militar din Ucraina de frontierele Republicii Moldova poate să genereze noi focare de instabilitate ori să le intensifice pe cele vechi. Cele mai semnificative, în acest sens, pot fi regiunea transnistreană și cea găgăuză. Anumite scenarii deja au fost testate: referendumul din Găgăuzia, provocările miliției transnistrene, pregătirea unor detașamente para-militare, etc. Faptul că Kremlinul controlează activitatea liderilor regiunilor respective, și nu numai, este un lucru vizibil și cunoscut. Deja a intrat în obișnuință ca politicienii din regiunile respective să se deplaseze la Moscova atunci când doresc să obțină girul politicienilor euro-asiatici. Recenta vizită a dnei Vlah, în capitala Rusiei, împreună cu liderul unui partid pro-rus din Parlamentul RM, demonstrează că Kremlinul are suficiente pârghii de a influența situația social-politică din Moldova. Politicienii pro-europeni din Chișinău, din păcate, nu fac altceva decât să constate faptele.

În pofida situației dificile din regiune și din țară, cetățenii Republicii Moldova, la alegerile parlamentare din 30 noiembrie 2014 și-au exprimat clar

¹ Why Moldova Urgently Matters, 9 iulie 2014.

² Radio Europa Liberă, septembrie 2014.

convingerea, votând majoritatea pentru partidele pro-europene, optând pentru parcursul european al Republicii Moldova.

În schimb, cele trei partide, considerate pro-europene, PLDM, PD și PL, în ordinea mandatelor obținute 23, 19 și 13, în virtutea celor mai bune tradiții din politica moldovenească, nu s-au înțeles la negocieri. Acordul de constituire a noii alianțe de guvernare PLDM-PD, din 23 ianuarie, fără PL, numită Alianța pentru o Moldovă Europeană (AME) și ulterior redenumită Alianța Politică pentru o Moldovă Europeană (APME), cu doar 42 de deputați, puțin probabil să facă ceva fără sprijinul PCRM care, cu siguranță, va impune condiții drastice procesului politic decizional din Republica Moldova.

Astfel, Președintele Alianței Liberalilor și Democraților pentru Partidul European, Graham Watson, consideră că „*nu este soluția cu care trebuie de mers mai departe, căci va duce la un Guvern minoritar sau care, dacă va avea majoritate, va fi o majoritate parlamentară cu partidul domnului Voronin sau cu cel al domnului Dodon. Nu este calea cea bună pentru progres în Moldova.*”

În contextul respectiv, la întâlnirea anuală din ianuarie 2015, cu șefii misiunilor diplomatice acreditați în România, Klaus Iohannis, președintele României, a punctat că „*parcursul european al Republicii Moldova și al Ucrainei rămâne una dintre preocupările principale de politică externă ale României. Motivul nu este doar cel al legăturilor istorice binecunoscute, ci și proximitatea României de zonele de conflict și de aceste state în care Federația Rusă acționează ilegal... Un Guvern stabil și cu o viziune unitară proeuropeană este de preferat oricărei alte soluții de compromis. Sperăm ca liderii de la Chișinău să-și înțeleagă misiunea dată de cetățenii moldoveni și să-și orienteze eforturile exclusiv în direcția consolidării democrației*”, a precizat președintele Iohannis, vis-à-vis de situația politică de la Chișinău.

Dilema elitei politice moldovenești: guvern stabil ori minoritar?

Un Guvern stabil pro-european putea fi constituit numai de o nouă coaliție de guvernare, care ar fi putut fi formată de partidele pro-europene – PLDM, PD și PL. În virtutea mai multor circumstanțe, care urmează încă să fie elucidate, o nouă coaliție de guvernare PLDM-PD-PL nu s-a produs. Soluția unui Guvern minoritar, propusă de democrați, a fost mai convingătoare pentru PLDM și PCRM, în mod special pentru liderii acestor partide. După ce a fost picat Guvernul Leancă în data de 12 februarie, Parlamentul RM cu 60 de voturi, în data de 17 februarie, a votat noul Guvern condus de Chiril Gaburici, un cvasi-necunoscut în politica moldovenească care nu și-a declarat deschis, nici odată, opțiunile politice și, până la instituirea Guvernului, viziunile pro-europene și susținerea parcursului european al Republicii Moldova. Pentru Guvernul Gaburici și-au dat votul deputații PDM, PLDM și PCRM, cu excepția ex-premierului Iurie Leancă și Eugen Carpov, motivând că nu au vrut să voteze

În pofida situației dificile din regiune și din țară, cetățenii Republicii Moldova, la alegerile parlamentare din 30 noiembrie 2014 și-au exprimat clar convingerea, votând majoritatea pentru partidele pro-europene, optând pentru parcursul european al Republicii Moldova.

Soluția unui Guvern minoritar, propusă de democrați, a fost mai convingătoare pentru PLDM și PCRM, în mod special pentru liderii acestor partide.

alături de PCRМ un guvern minoritar, și Lilianei Palihovici care, probabil din motive etice, s-a abținut de la vot.

Coaliția minoritară nu dispune de forțe suficiente pentru a elabora, aproba și implementa legile necesare pentru continuarea reformelor, prevăzute în Acordul de Asociere. Orice inițiativă legislativă va trebui să fie negociată cu PCRМ ori cu alte partide din Parlamentul RM. Dar, procedura respectivă poate duce și la rezultate neașteptat de proaste pentru Republica Moldova.

Republica Moldova, fiind încă destul de instabilă, se află într-o zonă de instabilitate politico-militară acută. Uniunea Europeană nu poate garanta integritatea teritorială a Republicii Moldova. Formarea majorității PLDM-PDM (PCRМ) poate, probabil, să aducă o anumită stabilizare în societate, pentru o perioadă limitată, care este mai bună decât perpetuarea instabilității dar, în același timp, poate dezamăgi considerabil electoratul pro-european, poate impune reconsiderări politice din partea Occidentului, inclusiv poate genera oricând o nouă criză politică internă de proporții. Coaliția minoritară nu dispune de forțe suficiente pentru a elabora, aproba și implementa legile necesare pentru continuarea reformelor, prevăzute în Acordul de Asociere. Orice inițiativă legislativă va trebui să fie negociată cu PCRМ ori cu alte partide din Parlamentul RM. Dar, procedura respectivă poate duce și la rezultate neașteptat de proaste pentru Republica Moldova. Din alt punct de vedere, noua Alianță va trebui, probabil, să îndeplinească un set de condiții și performanțe pentru a putea să beneficieze de sprijinul Statelor Unite și al Uniunii Europene în continuare. Partenerii occidentali vor fi mult mai prudenți, comparativ cu ultimii ani, în oferirea suportului politic și financiar Republicii Moldova. Guvernul Alianței Politice pentru o Moldovă Europeană, credem noi, poate fi cu viziune proeuropeană, dar în același timp, va fi supus unor presiuni constante de către partidele din afara coaliției respective. PL va critica Guvernul din perspectiva reformelor care urmează să fie implementate, PSM va supune criticii Guvernul din perspectiva intereselor Federației Ruse în Moldova, iar PCRМ va sprijini Guvernul Gaburici mai mult din perspectiva propriilor interese.

Guvernul minoritar Gaburici va avea de soluționat probleme economice de o complexitate majoră. Actuala structură a economiei și a sistemului bancar din Moldova nu inspiră încredere. Deficitul comercial este aproape de 50%, remitențele transmise de migranții moldoveni constituie circa 25% din PIB, leul s-a depreciat în raport cu dolarul – aproximativ 40%, la finele anului 2014, comparativ cu începutul anului 2014, sistemul bancar este pe muchie de cuțit datorită miliardului de dolari “dispărut” în condiții neclare. Toate acestea au determinat OECD, la 30 ianuarie 2015 să acorde Republicii Moldova gradul de risc maxim – 7. Astfel, în Europa sunt doar patru țări cu riscul de țară maxim: Ucraina, Kosovo, Bosnia și Herțegovina și recent Moldova. Un semnal mai mult decât prudent pentru potențialii investitori.

Doar implementarea cu succes a Acordului de Asociere va demonstra partenerilor occidentali seriozitatea și determinarea noii guvernări de la Chișinău să-și realizeze angajamentele asumate.

Astfel, Guvernul minoritar care a fost investit, va avea o misiune extrem de dificilă pentru parcursul european al Republicii Moldova: implementarea Acordului de Asociere cu UE. Doar implementarea cu succes a Acordului de Asociere va demonstra partenerilor occidentali seriozitatea și determinarea noii guvernări de la Chișinău, să-și realizeze angajamentele asumate. Dar, fără o majoritate parlamentară, proeuropeană, motivată și hotărâtă să-și onoreze angajamentele internaționale, să promoveze pachete legislative în conformitate cu aquis-ul comunitar, să reformeze instituțiile statului, să lupte cu corupția, puțin probabil că va avea sorți de izbândă.

AGRICULTURA

În 2014, în agricultură sunt remarcate unele rezultate pozitive conturate în a doua parte a anului. Producția globală agricolă în gospodăriile de toate categoriile (întreprinderile agricole, gospodăriile țărănești (de fermier) și gospodăriile populației) în anul 2014, conform estimărilor preliminare, a marcat 108,2% față de anul 2013. Majorarea producției globale agricole a fost determinată de creșterea producției vegetale – cu 10,4 % și a producției animaliere – cu 4,0%.

Pentru anul 2015 estimăm o reducere de circa 14 la sută a producției agricole. Rezultatele slabe din agricultură se vor datora randamentelor scăzute din sectorul vegetal, în special ale cerealelor din prima și a doua grupă, și ale culturilor tehnice (sfecla de zahăr, floarea soarelui). În sectorul animalier, dimpotrivă, vor fi remarcate unele semnale de învioreare timidă a activităților economice, rezultate prin restabilirea parțială a efectivelor de animale.

Anul 2014 este marcat și prin interferența unor factori, care au determinat reducerea veniturilor agricultorilor: blocarea accesului pe piețele produselor agricole și agroalimentare tradiționale, diminuarea prețurilor la majoritatea produselor agricole, creșterea prețurilor la input-urile agricole, scăderea cererii la unele produse agricole și agroalimentare, micșorarea ajutoarelor de stat pentru agricultori. Anul trecut nu s-a reușit și estomparea principalelor provocări pentru agricultură: accesul anevoios pe piețele de desfacere pentru produsele agricole, prețurile de achiziție neavantajoase pentru unele produse agricole, în special pentru cereale, struguri, fructe și lapte, creșterea restanțelor la distribuirea subvențiilor din fondul pentru subvenționarea producătorilor agricoli, creșterea restanțelor ale întreprinderilor de procesare față de furnizorii de materie primă, modificări mai accentuate în structura fondului funciar și mutații serioase în structura forței de muncă.

Sectorul vegetal

În anul 2014, în sectorul vegetal a fost înregistrată o creștere cu 10,4% a producției vegetale comparativ cu anul precedent. O producție record avem în sectorul pomicol, în care recolta de fructe, pomușoare și nuci a atins cel mai înalt nivel din ultimul deceniu. Și asta în condițiile în care producătorii au fost lipsiți de accesul la piețele internaționale tradiționale, ca urmare a măsurilor de blocaj impuse exporturilor moldovenești de produse agricole de către autoritățile din Rusia. De recolte înalte s-au bucurat și producătorii de sfeclă de zahăr și semințe de floarea soarelui, producțiile cărora au un volum superior comparativ cu anii precedenți. Pe de alta parte, producția de cereale a înregistrat cel mai înalt nivel din ultimii 5 ani, dar este mai mică decât în anii 2004 și 2008. O decepție constituie producția de tutun, care a înregistrat cel mai mic nivel din ultimul deceniu.

Creștere a producției agricole cu 8,2% în anul 2014.

Venituri agricole mai modeste în anul 2014.

Creștere cu 10,4% a producției vegetale.

Producțiile de fructe, pomușoare, nuci, sfeclă de zahăr și semințe de floarea soarelui, cele mai înalte din ultimul deceniu.

Tabelul 1. Volumul global al producției vegetale, mii tone.

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014e
Cerealiere, leguminoase pentru boabe (după finisare) din care:											
Grâu (după finisare)	853,9	1047,1	677,9	406,0	1286,0	737	744	795	495	1009	1100
Porumb pentru boabe-total	1794,5	1492,0	1322,2	363,0	1471,0	1141	1420	1468	572	1419	1545
alte culturi cerealiere	345,3	298,8	290,1	133,0	403,0	298	257	235	139	253	265
Sfeclă de zahăr (după finisare)	911,3	991,2	1177,3	596,0	919,0	337	838	589	587	1009	1158
Floarea-soarelui (după finisare)	335,2	331,1	379,9	156,0	371,0	284	382	425	296	504	559
Tutun	7,9	6,7	4,8	4,0	4,0	4,4	7,6	5,4	2,9	2,2	1,4
Legume – total	315,2	389,3	475,2	221,0	376,0	308	280	351	231	292	329
Cartofi	317,7	378,2	376,9	200,0	270,0	261	341	362	182	239	268
Fructe, pomușoare, nuci	430,4	386,2	329,2	276,0	367,0	308	362	378	380	422	495
Struguri	685,6	518,5	466,1	598,0	635,0	685	482	595	506	613	594

Sursă: Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova și calculele CPE.

Sectorul animalier

Primele semnale de stabilizare în sectorul animalier.

În anul 2014, în sectorul animalier sunt remarcate unele semnale de înviorare firavă a activităților economice, rezultate prin restabilirea parțială a efectivelor de animale. Astfel, producția animală în gospodăriile de toate categoriile a crescut cu 4,0%, datorită majorării volumului producției de vite și păsări cu 7,3% și producției de ouă cu 3,4%. Producția de lapte s-a diminuat cu 0,9% în rezultatul micșorării efectivului mediu de vaci în gospodăriile populației (cu 2,8%).

În ianuarie–septembrie 2014, efectivul de bovine a constituit 99%, comparativ cu perioada similară a anului 2013, cel de porcine – 103 la sută, iar de ovine și caprine – 123%. În aceeași perioadă este observată și o creștere modestă a producției animaliere în gospodăriile de toate categoriile. Astfel, vânzarea vitelor și păsărilor în masă vie a constituit 127,8 mii tone sau 104% comparativ cu anul 2013 (în anul 2013-122,7 mii tone), producția de lapte – 389,5 mii tone sau 99,3% (în anul 2013-392,2 mii tone), producția de ouă – 475,5 milioane bucăți sau 101% (în anul 2013-471 milioane bucăți), producția de lână – 1873 tone sau 102% (în anul 2013- 1810 tone).

Politici agricole

În anul 2014 au fost operate completări și modificări la Legea nr. 166 din 11 iulie 2012 pentru aprobarea Strategiei naționale de dezvoltare "Moldova 2020" prin care creșterea competitivității produselor agroalimentare și dezvoltarea rurală durabilă sunt incluse în lista priorităților de dezvoltare a R. Moldova.¹

La fel, anul precedent a fost aprobată Strategia națională de dezvoltare agricolă și rurală pentru anii 2014-2020². Documentul de politici în domeniul agriculturii aprobat de Guvern nu conține un plan de acțiuni și a fost aprobat fără a fi precedat de o examinare a raportului privind realizarea strategiei naționale de dezvoltare durabilă a complexului agroindustrial al Republicii Moldova (2008-2015)", abrogată prin Hotărârea Guvernului nr. 409 din 04.06.2014³. Aprobarea Planului de acțiuni pentru implementarea și realizarea strategiei naționale a fost una din condițiile impuse în luna iulie de către Comisia Europeană, pentru aprobarea primei de 64 de milioane de euro, din programul ENPARD pentru Republica Moldova.

Curtea de Conturi a examinat Raportul auditului conformității procesului de subvenționare a agriculturii în anul 2013⁴. Auditul public extern atestă că sistemul actual de subvenționare este afectat de deficiențe și iregularități, care se exprimă prin:

- neprioritizarea sectoarelor-cheie generatoare de plusvaloare și necorelarea strategiilor de dezvoltare cu disponibilitățile efective de suport financiar;
- aplicarea neuniformă a cadrului regulator, existența vidului de norme și prevederilor ambigue, generatoare de curențe și disfuncționalități;
- absența unor proceduri clare, coerente și standardizate privind verificarea corespunderii cererii de subvenționare criteriilor de eligibilitate;
- lipsa obiectivelor măsurabile aferente evaluării impactului subvenționării;
- neracordarea resurselor alocate la principiile de cost-eficiență și de rezultate;
- alocarea subvențiilor în lipsa setului complet de documente regulamentar stabilit;
- implementarea necorespunzătoare de către AIPA a sistemului de control intern aferent subvenționării, potrivit rigorilor Legii nr.229 din 23.09.2010 privind controlul financiar public intern;
- deficitul de predictibilitate și transparență a cadrului instituțional privind procesul de subvenționare per ansamblu.

¹ Legea nr. 121 din 03.07.2014 privind modificarea și completarea anexei la Legea nr.166 din 11 iulie 2012 pentru aprobarea Strategiei naționale de dezvoltare "Moldova 2020". Monitorul Oficial nr.293-296/603 din 03.10.2014.

² HG nr. 409 din 04.06.2014 cu privire la aprobarea Strategiei naționale de dezvoltare agricolă și rurală pentru anii 2014-2020. Monitorul Oficial nr.152/451 din 10.06.2014.

³ HG nr. 282 din 11.03.2008 cu privire la aprobarea Strategiei naționale de dezvoltare durabilă a complexului agroindustrial al Republicii Moldova (2008-2015). Monitorul Oficial nr.57-60/362 din 21.03.2008.

⁴ Hotărârea Curții de Conturi nr. 55 din 08 decembrie 2014 cu privire la Raportul auditului conformității procesului de subvenționare a agriculturii în anul 2013.

Previziuni pentru anul 2015

*Previziunile CPE
pentru anul 2015.*

Principalele previziuni ale CPE pentru sectorul agricol sunt următoarele: în anul 2015, producția globală agricolă va descrește cu circa 14%, producția de cereale și leguminoase boabe va înregistra circa 2057 mii tone, de struguri – 592 mii tone, fructe și pomușoare – 442 mii tone, legume – 279 mii tone, carne (greutate vie) – 179 mii tone, lapte – 517mii tone, și ouă – 662 milioane bucăți. În 2015, soldul balanței comerciale în comerțul cu produse agroalimentare va fi pozitiv, în mare măsură datorită comercializării stocurilor de produse agroalimentare produse în anul 2014.

Principalele provocări pentru agricultură vor rămâne aceleași ca și în 2014:

- prevalarea populismului în aplicarea politicilor agricole;
- lipsa de coerență în acțiunile structurilor statale în spațiul rural;
- accesul anevoios pe piețele de desfacere pentru produsele agricole;
- prețurile de achiziție neavantajoase pentru unele produse agricole, în special pentru cereale, leguminoase boabe, struguri și lapte;
- finanțarea rigidă a sectorului agrar;
- creșterea restanțelor la distribuirea subvențiilor din fondurile pentru subvenționarea producătorilor agricoli și de susținere a înființării plantațiilor viticole;
- creșterea restanțelor a întreprinderilor de procesare față de furnizorii de materie primă;
- creșterea prețurilor la factorii sporitori de randamente (produse de uz fitosanitar și fertilizanți).

COMERȚUL EXTERN

În anul 2014 sunt înregistrate diminuări ale volumului total al comerțului exterior, exporturilor și al importurilor. Anul trecut, volumul total al comerțului exterior al Republicii Moldova a înregistrat 7656,5 milioane USD sau 96,7% din valoarea înregistrată în anul 2013.

În aceasta perioadă, exporturile au înregistrat 2339,5 milioane USD, iar importurile - 5317,0 milioane USD, ceea ce constituie o reducere cu 3,7% și 3,2% comparativ cu anul 2013. În schimb, deficitul balanței comerciale s-a diminuat până la 2977,5 milioane USD, înregistrând 97,2% din valoarea soldului consemnat în anul 2013.

Pentru anul 2015, estimăm reduceri la export și import, cu 5% și, respectiv, 3 la sută față de anul 2014.

În anul 2014 sunt înregistrate diminuări ale volumului total al comerțului exterior, exporturilor și al importurilor.

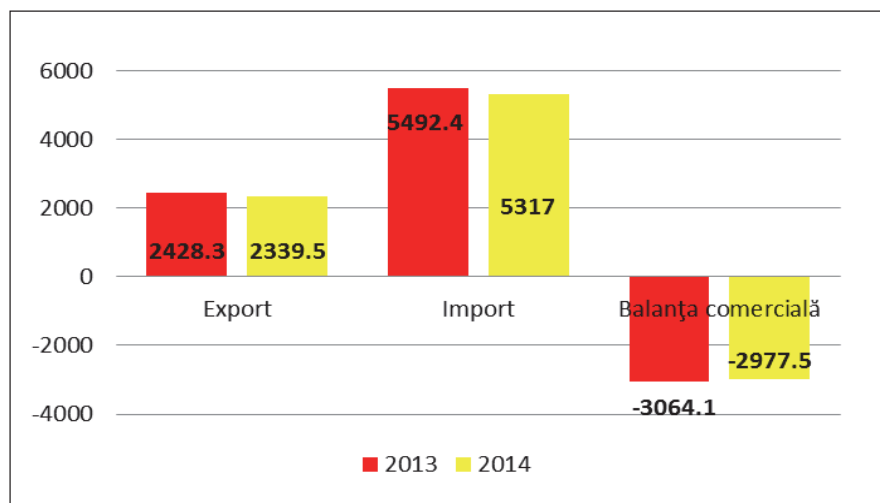
Previziunile CPE pentru anul 2015: reducerea exporturilor și importurilor cu 5% și, respectiv, 3 la sută.

Exporturile

În 2014, exporturile au totalizat 2339,5 milioane USD, ceea ce constituie o reducere cu 3,7% față de valoarea înregistrată în anul 2013. În această perioadă, diminuări mai accentuate ale exporturilor sunt desemnate în comerțul exterior cu Ucraina (cu 22,2% față de anul trecut), Federația Rusă (32,9%), Turcia (17,7%), Polonia (24,4%), Noua Zeelandă (36,0%), Georgia (12,7%), și Irak (21,8%). O scădere mai drastică a volumului total al exporturilor a fost atenuată de creșterea exporturilor în Italia (+31,4%), Belarus (+49,1%), Germania (+21,6%), România (+5,6%), SUA (+27,0%).

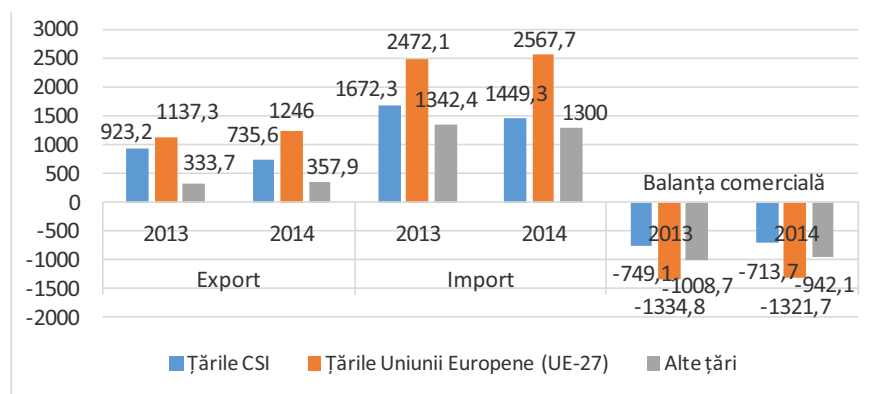
Exporturi mai mici cu 3,7%.

Figura 1. Comerțul exterior al Republicii Moldova în anul 2014, milioane USD.

În comerțul exterior cu statele Uniunii Europene (UE-28), exporturile de mărfuri au crescut semnificativ comparativ cu statele CSI, trendul ascendent amplificându-se în al doilea semestru al anului curent. Exporturile de mărfuri în statele Uniunii Europene au totalizat 1246,0 mil. dolari SUA, fiind în creștere cu 9,6% față de anul trecut. Cota exporturilor în UE în totalul exporturilor este în creștere accentuată (53,3 % în anul 2014 față de 46,8 % în anul 2013).

Figura 2. Evoluția comerțului exterior al Republicii Moldova pe grupe de țări în anii 2013–2014, milioane USD.

Animozitățile în comerțul cu Rusia, apărute în septembrie 2013 și amplificate în anul 2014, au contribuit la reducerea substanțială a exporturilor de băuturi alcoolice și nealcoolice (-23,7%), și mai puțin de legume și fructe (-8,2%). Totodată, este semnalată o amplificare a diminuării exporturilor, comparativ cu perioada similară a anului trecut, la o serie de linii de poziții tarifare, care dețin poziții mai confortabile în structura exporturilor - uleiuri, încălțăminte, etc.

Tabelul 2. Principalii parteneri comerciali ai R. Moldova în derularea exporturilor, anul 2014.

	mil. dolari SUA	în % față de anul 2013
România	434,0	105,6
Federația Rusă	423,7	67,1
Italia	243,4	131,4
Germania	137,5	121,6
Belarus	134,7	149,1
Ucraina	109,2	77,8
Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord	108,2	102,6
Turcia	104,7	82,3
Polonia	64,4	75,6
Elveția	49,2	103,0

Sursă: Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova.

În această perioadă, sunt înregistrate creșteri substanțiale la exporturile de cereale și preparate pe bază de cereale (+44,3%), grăsimi și uleiuri vegetale fixate, brute, rafinate sau fracționate (+76,1%), zahăr, preparate pe bază de zahăr; miere (+93,8%), îmbrăcăminte și accesorii (+6,6%), carne și preparate din carne (+79,4%), produse medicinale și farmaceutice (+10,5%), hrană destinată animalelor (de 2,2 ori), mașini și aparate electrice (+2,3%), mobilă și părțile ei (+2,9%).

Boxa 1. Exportul de produse agroalimentare în anul 2014.¹

În statele UE au fost exportate produse agricole și agroalimentare în valoare de 474,9 mil. dolari, ceea ce reprezintă o creștere cu 16,9% față de valoarea înregistrată în anul 2013. Ponderea exporturilor în UE a constituit 42,3% din totalul de export (38,2% în anul 2013). În statele CSI au fost exportate bunuri în valoare de 383,8 mil. dolari, ceea ce reprezintă o reducere cu 5,6% față de anul 2013. Exporturile în statele CSI dețin o cotă de 34,2% din total exporturi (38,2% în anul 2013). În alte state, exporturile au totalizat 262,4 mil. dolari, fiind în creștere cu 5,5% comparativ cu anul 2013. Ponderea acestora a constituit 23,4 % din total exporturi (În anul 2013, cota acestora a fost identică cu cea din anul 2014).

Produse la care s-a înregistrat diminuarea exporturilor:

Fructe – cu 5%, valoarea exporturilor a totalizat 194,7 mil USD. Cantitativ, diminuarea a reprezentat 23,9%. **Mere** – s-au exportat 118,7 mii tone în valoare de 25,5 mil USD (-40% cantitativ și - 47,2% valoric). **Prune** – au fost exportate 24,45 mii tone în valoare de 5,5 mil USD (-16% cantitativ și - 31,6% valoric).

Preparate din fructe și legume – exportul a constituit 62,4 mil USD (-19,4%). Diminuarea exporturilor a fost cauzată de micșorarea valorii exportului de sucuri cu 28%. Aceasta s-a datorat scăderii prețului la suc concentrat de mere pe piața internațională.

Fructe și legume conservate au fost exportate în valoare de 23,5 mil USD, exporturile înregistrând o creștere de 0,2%. Scăderea exporturilor spre zona CSI a fost de doar 12% (total 17,8 mil USD), fiind determinată de volumul mare de export în primele 7 luni ale anului 2014 din roada anului 2013. Exportul în UE a însumat 3,47 mil USD (+41,5%), în alte state – 2,2 mil USD (o creștere de 3,1 ori).

Băuturi, lichide alcoolice și oțeturi au fost exportate în valoare de 182,4 mil. USD (-23,4%). **Vinuri** au fost exportate în valoare de 111,5 mil USD (-25%), din care în UE 29,1 mil USD (+5,6%), în CSI 65,6 mil USD (-36,9%), Alte state 16,8 mil USD (-1,8%). **Distilate** au fost exportate în valoare de 42,9 mil USD (-32,6%) din care în UE 3,9 mil. USD (-33,6), în CSI 38,1 mil USD (-33,4), în alte state 0,89 mil. USD (+60%). Adicional influenței embargoului rus, diminuarea exporturilor în CSI a fost influențată de diminuarea exporturilor către Ucraina (distilate cu 49% de la 29,73 mil USD în 2013 la 18,14 mil USD în 2014; vin cu 58%, de la 12,21 mil. USD în 2013 la 5,12 USD în 2014).

Tutun și articole de tutun cu - 42,9% (de la 20,9 mil USD în 2013 la 11,9 mil USD în 2014). Tutun brut cu - 21,8% (de la 8,3 mil USD în 2013 la 6,5 mil USD în 2014). Țigări cu - 56,7% (de la 12,5 mil USD la 5,7 mil USD). Majorări ale exporturilor s-au înregistrat doar în UE (tutun brut cu +34,9% în valoare de 2,4 mil USD, țigări cu +49,1% - 0,55 mil USD).

¹ Datele MAIA.

Importurile

România –
principalul
partener comercial
al R. Moldova.

Importurile au cunoscut un trend similar celui observat la exporturi. Acestea au înregistrat 5317,0 milioane dolari SUA, fiind în descreștere cu 3,2%, comparativ cu anul trecut. În această perioadă, importurile din statele Uniunii Europene au însumat 2567,7 milioane USD, ceea ce constituie cu 3,9% mai mult decât în anul 2013.

Ponderea importurilor de bunuri din țările europene, în totalul importurilor Republicii Moldova, a fost de 48,3%. Importurile de mărfuri din statele CSI s-au redus cu 13,3%, ponderea acestora în totalul importurilor fiind 27,3%.

Tabelul 3. Principalii parteneri comerciali ai R. Moldova în derularea importurilor, în anul 2014.

	mil. dolari SUA	în % față de anul 2013.
România	803,1	111,2
Federația Rusă	717,2	91,0
Ucraina	546,4	82,9
China	481,2	100,5
Germania	427,0	107,9
Italia	351,3	101,8
Turcia	300,9	79,0
Polonia	155,8	109,2
Belarus	142,0	79,6
Austria	110,5	86,1

Sursă: Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova

Cu excepția României, Chinei, Germaniei, Italiei și a Poloniei, importurile din principalele țări partenere s-au diminuat considerabil. Astfel, este remarcată reducerea livrărilor din Ucraina (cu 17,1%) Rusia (cu 9,0%), Belarus (cu 20,4%), Turcia (cu 21,0%), Austria (13,9%), Franța (7,7%), Ungaria (14,7%). Importurile din România, Germania, Italia și Polonia, dimpotrivă, au crescut înregistrând creșteri cu 11,1%, 7,9%, 1,8% și, respectiv 9,2 la sută. România, datorită majorării exporturilor și importurilor în ultimele luni, pentru prima oară a ocupat prima poziție în topul principalilor parteneri comerciali ai R. Moldova.

În anul 2014, comparativ cu anul 2013, s-au micșorat importurile de energie electrică (-50,3%), mașini și aparate electrice (-9,0%), aparate și echipamente de telecomunicații și pentru înregistrarea și reproducerea sunetului și imaginii (-12,5%), zahăr, preparate pe bază de zahăr, miere (-53,1%), petrol, produse petroliere și produse înrudite (-6,0%), fire, țesături, articole textile (-8,0%), băuturi alcoolice și nealcoolice (-24,2%).

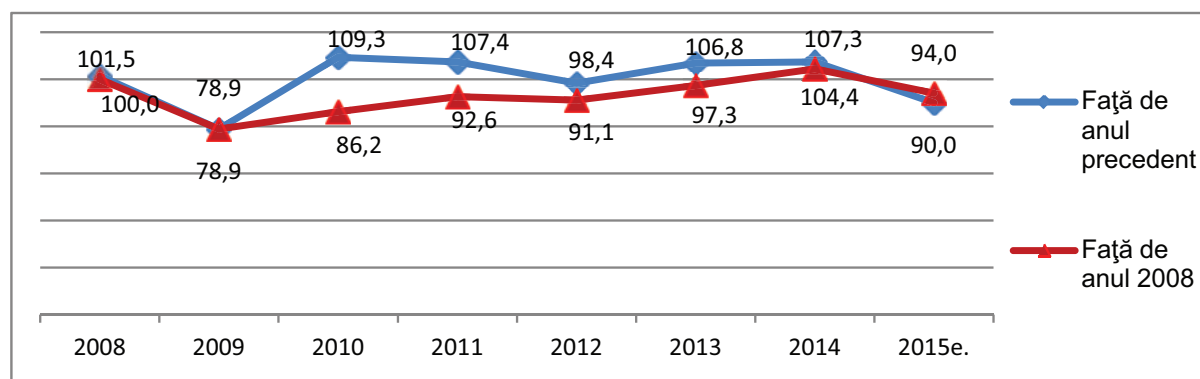
INDUSTRIA ȘI SERVICIILE

Industria

Pentru industria moldovenească, anul 2014 pare să fi însemnat momentul de depășire a efectelor crizei din anul 2008. Pentru prima dată, în ultimii șase ani, nivelul producției industriale l-a depășit, în sfârșit, pe cel din anul 2008. Anul trecut, producția industrială a crescut cu 7,3%. Însă, riscurile legate de menținerea embargo-urilor rusești și pe parcursul anului 2015, de recesiunea economiei acestei țări, de încetinirea creșterii economice a partenerilor comerciali din UE, dar și cele legate de reducerea cererii interne și evoluțiile negative ale producției agricole, vor determina, după părerea noastră, o diminuare a creșterii industriale în anul 2015 până la – 10,0%.

De la criză pân'la criză: industriei i-au trebuit șase ani ca să iasă din criza anilor 2008-2009. La orizont se prefigurează însă o altă criză.

Figura 3. Evoluția producției industriale, 2008–2015, %

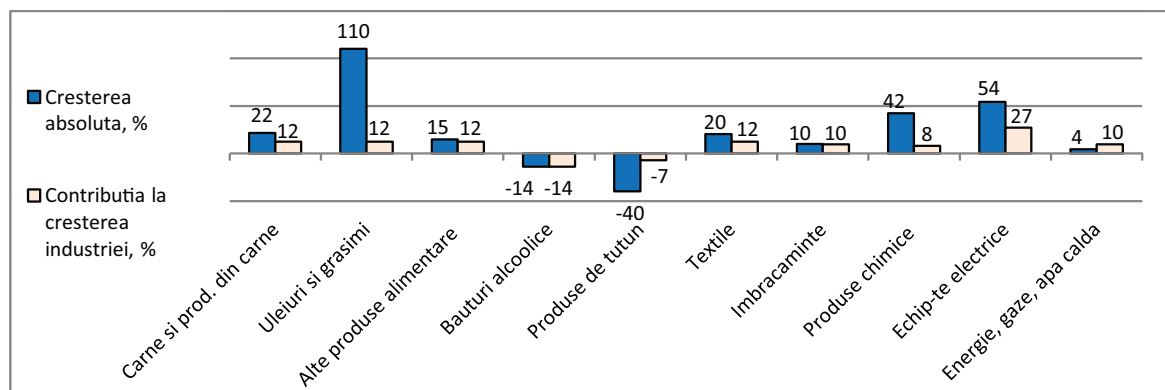

Sursa: BNS și estimările autorilor

Mai mult de ¼ din creșterea totală de 7,3% a industriei, în anul 2014, a fost asigurată de industria de producere a echipamentelor electrice. Cu aproape ¼ au contribuit, împreună, industria textilă și cea a îmbrăcăminte. Aceste sectoare sunt reprezentate, în mare parte, de investitorii străini și sunt orientate aproape exclusiv la export. Dacă adăugăm aici și producerea uleiurilor și grăsimilor vegetale și animale (+12%), care aparțin în principal investitorilor străini, cota sectoarelor bazate pe ISD și orientate la export (în special în țările UE) ajunge până aproape de 2/3 din creșterea totală a industriei în anul 2014. Sectoarele orientate în principal pe piața internă (industria cărnii și a produselor din carne, alte produse alimentare) au adăugat împreună alte aproape ¼, industria chimică – 8%, iar producerea și distribuția energiei electrice, termice, gazelor și apei calde – 10%. În același timp, în declin au fost sectoarele orientate în mare parte spre piața Rusiei, afectate de embargo-urile acestei țări (producerea băuturilor alcoolice distilate și a vinurilor, a produselor din tutun (care au redus împreună cu mai mult de 1/5 avansul industriei).

„Driverii” industriei în 2014 au fost investițiile străine directe și exporturile către UE.

Figura 4. Sectoarele cu cea mai mare creștere/descreștere absolută și contribuție la creșterea totală a industriei în perioada ianuarie–decembrie 2014,%

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor BNS.

Evoluțiile slabe de până acum ale industriei nu vor scoate degrabă Moldova din categoria țărilor preponderent agrare.

În pofida avansului destul de bun al industriei în anul 2014, importanța acesteia la nivel macroeconomic rămâne una modestă și sub așteptări. Astfel, estimăm că în 2014 ponderea industriei în PIB nu va depăși 14,0 și 13,5% în 2015 (față de 14,3% în 2013). În același timp, ponderea populației ocupate în industrie va crește doar până la 12,2% în 2014 și se va diminua până la 12,0% în 2015. Aceste cifre contrastează simțitor cu obiectivele fixate de autorități în Strategia de dezvoltare a industriei în perioada de până în anul 2015 (ponderea în PIB a industriei de până la 20-22% către anul 2015 și ponderea populației ocupate de până la 20%). La fel, acestea evidențiază eșecul politicilor industriale de până acum ale autorităților și solicită o nouă abordare cu privire la dezvoltarea industriei, bazată pe măsuri pro-active și nu pe acțiuni declarative.

Tabelul 4. Evoluția unor indicatori ai industriei, 1995–2015

Indicatori	1995	2000	2005	2008	2012	2013	2014e.	2015e.
Ponderea industriei în PIB, %	25,0	16,3	15,8	13,9	14,0	14,3	14,0	13,5
Ponderea populației ocupate în industrie, %	11,7	11,0	12,1	13,1	13,2	12,1	12,2	12,0

Sursa: BNS și estimările autorilor

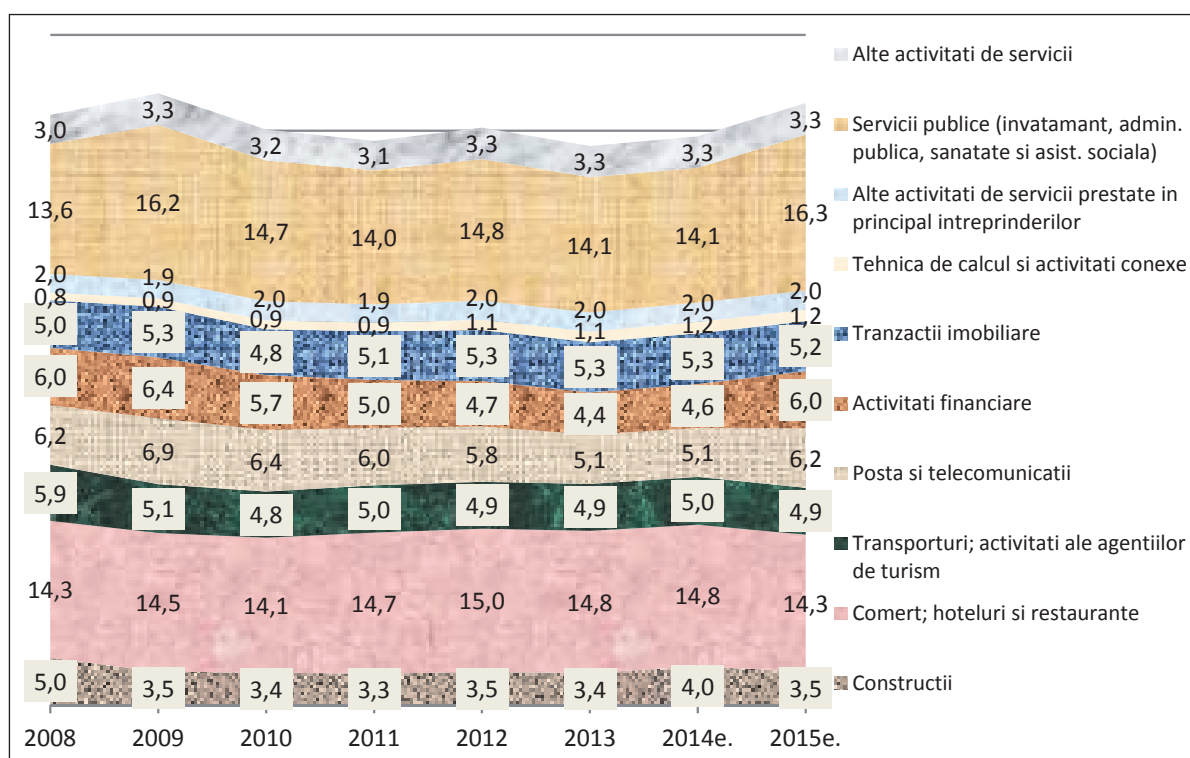
Serviciile

Serviciile continuă să fie pilonul de bază al PIB. În 2014 estimăm că ponderea acestora în PIB se va majora cu cca. 1,0 p. p. față de 2013 până la cca. 59,4%, pe fundalul avansului mai lent al industriei și agriculturii. În ultimii trei ani, activitățile de comerț, hoteluri și restaurante au fost serviciile cu ponderea cea mai mare în PIB. În anii 2014-2015 acestea vor

ceda întâietatea serviciilor publice, pe fundalul avansului prezumtiv mai lent al consumului privat. În anul 2014, comerțul cu amănuntul a crescut cu 7,5%, iar serviciile prestate populației – cu 7,4%. Cu toate acestea, estimăm, că în anul curent consumul privat se va reduce sub presiunea deprecierei leului și adiminuării remitențelor. În ciuda avansului cu 4,0% a transportului de mărfuri în anul 2014, acesta nu va putea adăuga în plus la PIB în 2014 decât cca. 0,1 p. p. față de anul 2013. Diminuarea volumului transportului de mărfuri înregistrat în lunile noiembrie și decembrie 2014 confirmă așteptările de temperare a activității economice sau chiar a recesiunii în anul 2015.

Diminuarea transportului de mărfuri – un posibil semnal al temperării creșterii economice sau chiar recesiunii în 2015.

Figura 5. Contribuția sectoarelor serviciilor la crearea PIB 2008–2015, p. p.

Sursa: BNS și estimările autorilor

Activitățile de servicii care au crescut cel mai mult în 2014 sunt construcțiile. Volumul producției în acest sector a crescut în primele nouă luni ale anului 2014, în prețurile medii ale anului 2013, cu 10,5%. Acest avans va permite construcțiilor să adauge alte cca. 0,6 p. p. la PIB față de anul 2013. Cu toate acestea, considerăm că în anul 2015 evoluția construcțiilor va fi în scădere, din cauza deprecierei puternice a leului, care va împinge în jos cererea și așa stagnantă de locuințe și va provoca creșterea substanțială a prețurilor la materialele de construcție. Alte servicii care, cel mai probabil, își vor spori contribuția la PIB, conform rezultatelor anului 2014, sunt cele legate de tehnica de calcul și activitățile conexe, activitățile financiare, transporturile și activitățile agențiilor de turism. Însă, datorită creșterii relativ lente/ponderii reduse, avansul lor va fi nesemnificativ. În anul 2015, estimăm că contribuția serviciilor la PIB va fi și mai mare, până la cca. 63%, însă nu datorită avansului spectaculos al

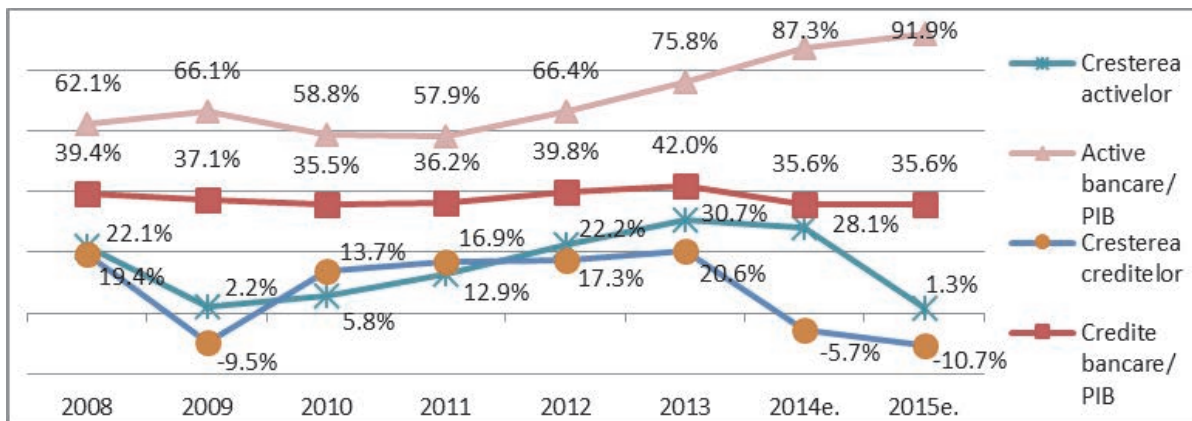
acestora, ci datorită reducerii ponderii agriculturii și a industriei. O astfel de structură a economiei este caracteristică, de obicei, anilor de criză.

Sectorul financiar

Debandadă sau lipsă de responsabilitate în sectorul bancar?

În anul 2014, activele sectorului bancar au crescut cu cca. 28% față de sfârșitul anului 2013. În același timp, portofoliul total de credite al băncilor s-a redus cu 5,7%. Asta, în timp ce volumul creditelor noi acordate în aceeași perioadă a fost de aproape două ori mai mare. Doar în luna noiembrie 2014, au fost acordate credite în valoare de 21,4 miliarde lei sau aproape tot atâtea cât în toate primele nouă luni ale anului! Indicatorii financiari ai sistemului bancar au fost însă puternic distorsionați de tranzacțiile dubioase a celor trei bănci în care BNM a instituit administrație specială în luna decembrie 2014: Banca Socială, Banca de Economii și Unibank. Aceleași tranzacții au influențat nivelul minim al lichidității în cele trei bănci, care a scăzut până la niveluri critice de 5,85%, -1,71% și respectiv 11,54% (la normativul min. de 20%). La fel și suficiența capitalului ponderat la risc a scăzut în primele două bănci până la 2,56% și 3,22%. Ca rezultat, indicatorul respectiv pe întreg sistemul bancar se afla la sfârșitul lunii decembrie (13,21%) sub nivelul minim impus de BNM – 16,0%. Până la elucidarea caracterului acestor tranzacții, orice analiză cu implicarea indicatorilor respectivi pentru anul 2014 ar fi distorsionată. În figura de mai jos, am încercat să estimăm evoluția unor indicatori bazați pe activele și portofoliul total de credite al sectorului bancar, în baza datelor de la sfârșitul anului 2013, dar și a eventualelor corecții legate de tranzacțiile menționate.

Figura 6. Ritmul de creștere a activelor și creditelor bancare (în termeni nominali), precum și a gradului de intermediere financiară, %

Sursa: BNM, BNS și estimările autorilor

În pofida atenționărilor cu privire la concentrările și afilierile periculoase din sistemul bancar, a recomandărilor făcute de numeroase organizații internaționale și naționale, inclusiv de noi, în toate numerele precedente, cu privire la necesitatea transparentizării sistemului bancar, autoritățile de supraveghere bancară au ales să reacționeze post-factum și

să încerce să lichideze incendiul deja izbucnit în sistem, cu implicarea unor costuri deocamdată incerte. Problema asanării financiare a celor trei bănci pare să devină capul de afiș pentru sistemul bancar în anul 2015 și riscă să pună în pericol stabilitatea acestuia. Asta, cu atât mai mult cu cât problemele de guvernanță corporativă a băncilor, dar și embargo-urile Rusiei au dus și la înrăutățirea calității portofoliului de credite. Ponderea creditelor neperformante a atins la sfârșitul lunii noiembrie 2014, în condițiile menționate, cel mai înalt nivel înregistrat după cel din anii de criză 2009 și 2012 - 13,3%, însă s-a diminuat până la 11,73% la sfârșitul lunii decembrie.

Concluzii și recomandări

Industria moldovenească riscă să intre în recesiune în anul 2015. Cauzele unei asemenea evoluții vor fi cererea externă slabă (mai ales pe partea de Est), păstrarea restricțiilor comerciale din partea Rusiei, reducerea cererii interne, determinată de deprecierea puternică a leului și reducerea remitențelor, dar și de anul agricol prezumtiv mult mai prost decât 2014. În aceste condiții, eforturile factorilor de decizie trebuie îndreptate spre sporirea competitivității producției industriale moldovenești, a eforturilor de promovare a acesteia și diversificarea piețelor de desfacere. În același timp, poate chiar mai important este sporirea atractivității industriei moldovenești pentru investitori, în primul rând cei străini, pentru că fără investiții serioase în sector, acesta va continua să plutească în derivă sub influența curenților conjuncturii economice din Est sau Vest, sau să depindă de roada din agricultură. La fel de important este ca aceste eforturi să fie susținute de acțiuni reale, concrete și pro-activese și nu doar de intenții declarative și strategii care nu obligă la nimic.

Problemele din sistemul bancar riscă să perturbeze stabilitatea financiară și economică a țării în anul 2015 dacă nu vor fi corect gestionate. Fără o transparentizare maximă în privința acționarilor și proprietarilor reali ai băncilor, dar și fără o urmărire strictă din partea regulatorului a respectării de către bănci a normelor de guvernanță corporativă și a celor de gestionare a riscurilor, problemele în sectorul bancar, chiar și cu o soluționare fericită a situației celor trei bănci sub administrare specială, riscă să se perpetueze și să se răsfrângă asupra altor bănci. Îmbunătățirea guvernanței corporative a băncilor și a gestionării riscurilor trebuie să prevadă inclusiv revizuirea standardelor actuale de management intern al riscurilor, dar și mecanisme de urmărire a aplicării eficiente a acestora în bănci.

PIAȚA MONETARĂ

Piața monetară, pe parcursul anilor 2013–2014, a fost relativ stabilă în pofida jocurilor de culise și schimbărilor mai puțin ortodoxe de proprietari din sectorul bancar. Destabilizarea într-adevăr dură a pieței monetare, în special a celei valutare, a fost provocată la finele anului 2014 de criza din Federația Rusă, prăbușirea rublei rusești și dependența încă importantă a Moldovei de piața Rusiei și a CSI, în general. În același timp, acțiunile Federației Ruse, prin seria de embargouri impuse Moldovei din 2006 până în prezent, a făcut ca Moldova să aibă cea mai mică dependență printre țările CSI de această piață instabilă și, respectiv, cea mai bine poziționată în fața acestui șoc economic. Trebuie să recunoaștem că lipsa problemelor din sectorul bancar nu ar fi contribuit la evitarea impactului negativ al crizei Rusiei, dar suntem impuși să admitem că operațiunile dubioase și situația precară a unor bănci din sectorul bancar sunt de natură să agraveze efectul crizei importate. Din acest motiv, resursele administrative și financiare limitate ale țării vor trebui să fie divizate pentru soluționarea a două probleme în loc de una:

1. *Combaterea efectelor negative ale crizei importate din Rusia;*
2. *Redresarea sectorului financiar-bancar.*

Masa Monetară

Odată cu impactul crizei importate din Federația Rusă, BNM și-a activizat instrumentele monetare tradiționale de restricționare a masei monetare, astfel a pus capăt perioadei ”de aur” a Moldovei în ceea ce privește costul resurselor financiare care au atins recorduri minime în istoria R. Moldova. Astfel, în luna decembrie 2014, BNM a majorat rata de bază în două iterații de la 3.5% până la 6.5%. Iar în ianuarie 2015, aceasta a fost majorată la 8,5% și ulterior la 13,5%. Spre deosebire de piețele dezvoltate, în care creditarea consumului populației are o pondere importantă în consumul total, în Republica Moldova creditarea populației este limitată la cca 3-5% din volumul acordărilor de credite lunare, iar soldul creditelor acordate populației reprezintă cca 15% din total, iar din acestea cca 40% sunt credite ipotecare sau în scopuri de reconstrucție acordate pe termen lung, inerte la aceste modificări. În consecință, măsurile de majorare a ratei de bază în Moldova vor avea un impact aproape exclusiv și dur doar asupra agenților economici, majorând costul creditării acestora, iar în consecință, impact negativ direct asupra creșterii economice și a competitivității exporturilor moldovenești peste hotare, obținând efect de ”bumerang” negativ asupra cererii și ofertei de valută și, în consecință, asupra inflației.

În pofida argumentelor de mai sus, BNM își va urma strategia de politică monetară. Astfel, pe parcursul anului 2015, volumul masei monetare va

stagna, cu un risc sporit de diminuare în cazul unei politici mai agresive a BNM de utilizare a instrumentelor monetare orientare spre stoparea inflației.

Inflația

Economia Republicii Moldova este dependentă de importuri în proporție de cca 60%, iar în condițiile importului crizei din Rusia și, în consecință, a devalorizării leului, inflația va crește proporțional cu creșterea cursului valutar cu un decalaj ușor în timp. De asemenea, își vor face efectul revizuirea unor serii de tarife. În aceste condiții, inflația va atinge valori de două cifre în 2015. Inflația, în cea mai mare parte, va fi de natură importată și nemonetară. Instrumentele monetare ale BNM au efect extrem de limitat asupra inflației și distructiv asupra celorlalte componente ale indicatorilor macroeconomici. Estimările preliminare pentru anul 2015 indică posibilitatea atingerii inflației de 19-20%.

Cursul valutar

Similar anului 1998, Moldova a resimțit direct impactul crizei din Rusia. Datorită embargourilor aplicate din 2006 până în prezent de către Rusia, dependența exporturilor a scăzut față de Rusia, astfel impactul a fost amortizat. În rezultatul crizei date au suferit atât exporturile Moldovei către țările CSI (în principal Rusia), cât și veniturile muncitorilor din Rusia, respectiv remitențele. Dacă pe parcursul primelor 3 trimestre, remitențele în 2014 au fost mai mari decât în 2013, atunci în ultimele luni ale anului remitențele au scăzut. Acești doi factori majori, rezultați din criza Federației Ruse, cumulați cu instabilitatea politică care descurajează investitorii străini și contractarea de noi acorduri de asistență financiară externă, creează un decalaj semnificativ între intrările și ieșirile de valută în cadrul economiei reale. Decalajul negativ se poate cifra la circa 800 milioane de dolari. Nu sunt de neglijat așteptările negative cauzate de instabilitatea sectorului financiar-bancar, care induce un conservatism sporit atât pe piața valutară, cât și în economia reală, care aprofundează deprecierea valutei naționale. Pe parcursul anului 2014, structura depozitelor valutare s-a schimbat în favoarea depozitelor valutare. La început de an, valuta națională reprezentat o pondere de peste 54%. Spre sfârșit de an, ponderea economiilor valutare a crescut până la 52.8%, în total, câștigând teren de peste 7%. Cuantificarea impactului factorilor ce determină așteptările participanților la piața valutară este complicată, dar estimăm că o astfel de aprofundare va avea loc și va împinge aprecierea coșului USD/EUR față de moneda națională spre valori mai ridicate. În consecința estimărilor de mai sus, se prognozează media cursului valutar pentru anul 2015 pentru 1 USD în proximitatea valorii de 20.7 lei, iar media anuală a cursului EUR se va situa în proximitatea valorii de 22.7 lei.

Banca Națională, în situația dată, are ca rol primordial asigurarea tranziției de la un echilibru valutar la altul și combaterea așteptărilor speculative nejustificate prin intervențiile pe piața dată. De asemenea, identi-

ficarea exodului nejustificat de valută și contractarea rapidă a acestuia. În același timp, restabilirea fluxurilor de valută generate de economia reală și diminuarea decalajului între aceste fluxuri este de competența ministerelor responsabile de ramurile economiei reale. În acest context, complexul de măsuri trebuie să fie elaborat de către Comitetul Național de Stabilitate Financiară, care înglobează structurile necesare pentru a elabora un plan de măsuri coordonat corect.

Recomandări

În situația creată, pentru a asigura stabilizarea situației economice și inversarea trendului general spre creștere, se recomandă, la nivel macroeconomic, următoarele obiective:

Monitorizarea de către BNM a cererii și ofertei de valută în piață și asigurarea tranziției la noul echilibru de ofertă valutară și combaterea efectelor negative speculative, atât prin intervenția prin instrumentele pieței – respectiv corectarea ofertei de valută, cât și prin instrumente regulatorii și stoparea exodului de valută în afara țării în scopuri de plasări financiare în special către economiile aflate în criză.

Utilizarea foarte limitată a instrumentelor de reducere a masei monetare, în special prin costul resurselor financiare (rata de refinanțare). Acestea sunt ineficiente în combaterea inflației în condițiile specifice economiei Moldovei. În caz contrar, va fi afectată masiv eficiența agenților economici (economia reală) și evoluția PIB.

Este necesară implicarea tuturor structurilor guvernului, în special a Ministerului Economiei, pentru a stimula exportul și atragerea de investitori străini, ceea ce va suplini oferta de valută pe piața națională. Negocierea cu organisme internaționale a finanțării acestor două direcții prioritare: stimularea exportului către țările non-CSI și atragerea investițiilor străine. Stabilitatea cursului valutar în 2015 depinde în măsură egală de ministerele responsabile de dezvoltarea ramurilor economiei reale, cât și de BNM. Iar capacitatea BNM de a influența creșterea economică în 2015, în special în direcția alterării, este mai mare decât capacitatea de a influența efectele crizei importate asupra cursului valutar.

Este necesară accelerarea reformelor și negocierea creșterii suportului financiar din partea UE. Acestea vor contribui atât la îmbunătățirea climatului economic pentru atragerea investitorilor străini, cât și la suplینirea pieței cu resurse valutare suplimentare și reducerea decalajului între cererea și oferta de valută.

Diversificarea exportului. Stimularea exportului către cele mai importante piețe internaționale pentru a diminua cota exportului în CSI până la o valoare de 15%, cel mult 20%. Aceste acțiuni trebuie să devină obiectiv strategic al Moldovei pentru a diminua șocurile provocate de economia Rusiei, care este în legătură strânsă cu prețurile la hidrocarburi pe parcursul ultimilor 35 de ani.

FINANȚELE PUBLICE

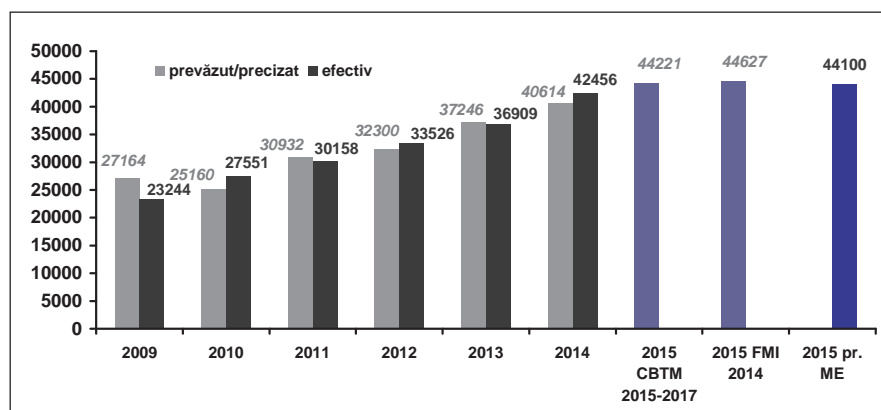
Veniturile Bugetului Public Național

În anul 2014, deși suma veniturilor globale ale Bugetului Public Național – 42,5 mld. lei, a fost în creștere față de anii precedenți (115,1% comparativ cu 2013), totuși, nivelul veniturilor acumulate a fost sub nivelul prevăzut (după rectificare), 98,8%, diferența constituind 503,9 mil. lei. În același timp, față de cifra inițial prevăzută în buget, veniturile publice acumulate în BPN, în 2014 au reprezentat o creștere de 104,5%.

Pentru anul 2014, BPN a atins ținta planificată pe partea de venituri în proporție de 98,8%.

Din figura 7 observăm că în perioada reflectată în analiză (2009 - 2014) veniturile încasate în BPN au depășit valorile planificate în 2010, 2012 și 2014.

Figura 7. Diagrama evoluției veniturilor globale ale bugetului public național, mil. lei

Notă: nivelul prevăzut reflectă cifrele din varianta inițială a BPN, până la procedura de precizare/rectificare.

Sursa: elaborat în baza informației Ministerului Finanțelor.

Următoarele poziții bugetare au determinat evoluția părții de venituri a BPN în 2014:

- nivelul planificat a fost depășit în cazul impozitelor pe venit și TVA la mărfurile produse și la serviciile prestate pe teritoriul Republicii Moldova;
- ținta planificată pe partea de venituri bugetare nu a fost atinsă la:
 - impozitele pe proprietate. În mare parte, cauza principală care explică această nereușită este evaluarea insuficientă a bunurilor imobiliare;
 - TVA la mărfurile importate;
 - accize. Reducerea volumului de importuri a produselor din tutun, bere și autoturisme explică încasarea într-o proporție mai scăzută a accizelor, comparativ cu nivelul planificat;
 - taxele rutiere. Cauzele care explică obținerea unui rezultat mai mic la încasarea veniturilor din taxele rutiere, comparativ cu valorile pla-

În 2015 BPN va fi sub un impact negativ puternic determinat de următorii factori: perspectiva stagnării economice prognozată de instituțiile financiare internaționale pentru Republica Moldova în 2015 în contextul conflictului militar din Ucraina și restricțiile impuse de Rusia în relațiile economice și comerciale cu Republica Moldova; posibilele neînțelegeri între constituentele AME care, cu certitudine, vor afecta bunul mers al procesului bugetar public; consecințele campaniilor electorale din noiembrie 2014 și 2015; slăbiciunile sistemului bancar moldovenesc.

nificate, sunt următoarele: - micșorarea cotei taxei pentru folosirea drumurilor de către autovehicule înmatriculate în Republica Moldova la autovehicule mixte; - modificarea prin Hotărârea Parlamentului nr. 319 din 20 decembrie 2013 a Regulamentului cu privire la constituirea și utilizarea fondului rutier, aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr.893-XIII din 26 iunie 1996, prin care taxele pentru eliberarea autorizațiilor pentru transporturi rutiere internaționale, începând cu anul curent, se virează zilnic și integral pe conturile Agenției Naționale Transport Auto, dar nu la conturile trezoreriale ale bugetului de stat);

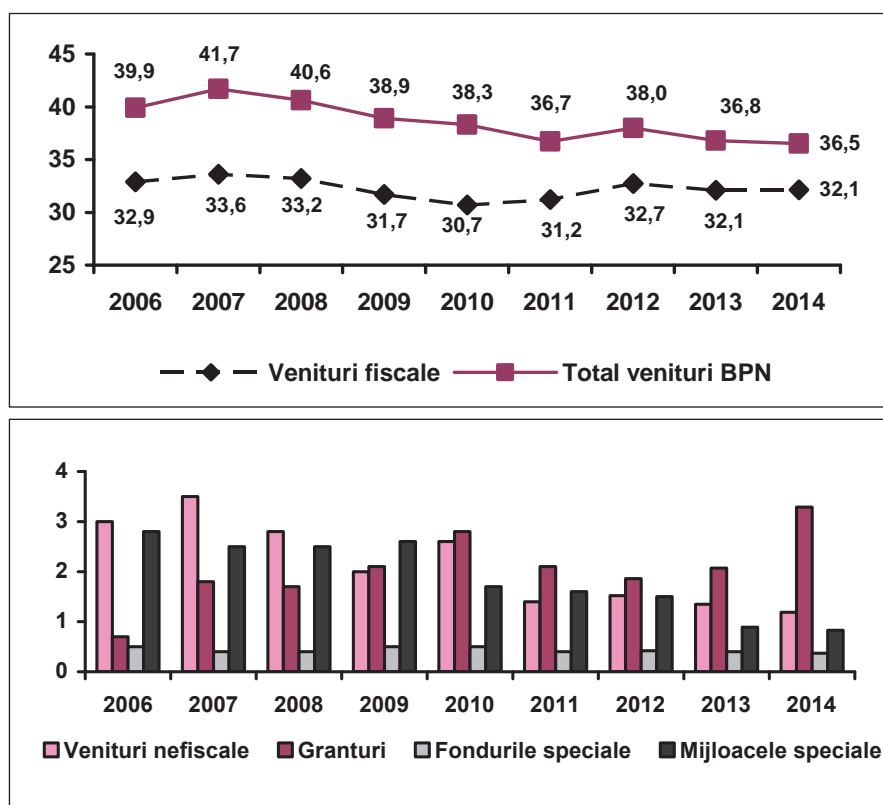
- primele pentru asigurările obligatorii de asistență medicală;
- granturile externe.

Pentru anul 2015, în baza calculelor, ținând seama de practica bugetară națională, tendințele anterioare care determină evoluția părții de venituri a BPN, dar și de:

- prevederile CBTM 2015-2017;
- previziunile instituțiilor financiare internaționale referitoare la stagnarea economiei Republicii Moldova în 2015 (de exemplu, BERD¹);
- recomandările FMI expuse în IMF Country Report No. 14 / 190 din iulie 2014;
- prevederile Legii finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale, conform căreia politica bugetar-fiscală se elaborează în concordanță cu alte politici convergente și asigură ca nivelul-limită anual al deficitului bugetului public național, excluzând granturile, către anul 2018, să nu depășească 2,5% din produsul intern brut (art. 15, cu aplicare de la 1 ianuarie 2016);
- consecințele campaniei electorale din noiembrie 2014 și campania electorală asociată alegerilor locale din 2015, ambele punând presiuni puternice atât pe partea de venituri, cât și pe partea de cheltuieli a BNP;
- slăbiciunile sistemului bancar național care probabil vor reclama intervenții financiare publice în scopul recapitalizării unor bănci;
- conflictul militar din Ucraina, cu impact nefast atât asupra veniturilor agenților economici din Moldova, cât și asupra climei investiționale din regiune, iar în cele din urmă și asupra balanței de plăți și BPN;
- Acordul de Asociere dintre Republica Moldova și UE care oferă perspectiva extinderii exporturilor moldovenești pe piața UE cu consecințe benefice pentru BPN;
- restricțiile impuse de Rusia la importul produselor moldovenești pe piața acestei țări, dar și față de forța de muncă din Moldova care muncește în Rusia – ambele limitări afectând cheltuielile și veniturile BPN, considerăm că veniturile BPN vor constitui în 2015 cifra de cca. 44 milrd. lei.

Figura 8 demonstrează că începând cu anul 2007, ponderea veniturilor Bugetului Public Național urmează o tendință de reducere continuă în PIB, excepție fiind anul 2012. Totodată, analiza veniturilor BPN pe categorii impune concluzia conform căreia diminuarea ponderii veniturilor BPN este determinată de scăderea ponderii în PIB a veniturilor

¹ <http://www.ebrd.com/news/2015/oil-driven-russia-downturn-adds-to-weakness-in-ebrd-economies.html>

Figura 8. Ponderea categoriilor de venituri ale Bugetului Public Național în PIB, %

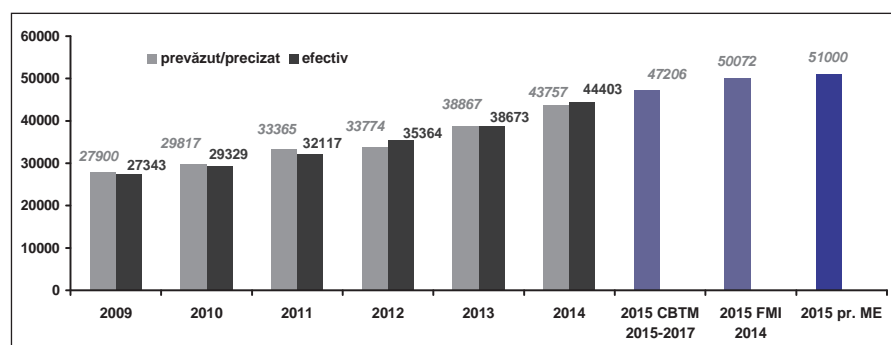
Sursa: elaborat în baza informației Ministerului Finanțelor

nefiscale, fondurilor și mijloacelor speciale. Singura componentă care evoluează relativ constant, cu o ușoară creștere începând din 2012, comparativ cu perioada 2009-2011, sunt veniturile fiscale. Această evoluție înseamnă, în opinia noastră, o creștere a constrângerilor fiscale impuse asupra economiei naționale, în contextul reducerii celorlalte componente ale veniturilor bugetare publice mult mai sensibile la mediul economic, social și internațional nefavorabil.

Considerăm nefavorabilă creșterea în 2014 a ponderii granturilor în PIB (3,3%), comparativ cu anii precedenți. Această evoluție se întâmplă în condițiile în care FMI recomandă Republicii Moldova să depună eforturi susținute pentru a reduce dependența de susținerea financiară externă (*IMF Country Report No. 14 / 190 din iulie 2014*). În opinia noastră, aceste evoluții se vor constitui într-o tendință pe termen mediu, iar în 2015 se vor amplifica.

Cheltuielile Bugetului Public Național

În 2014, din BPN au fost efectuate cheltuieli în volum de 44,4 mld. lei, reprezentând 101,5% față de nivelul inițial planificat și 94% față de cel rectificat (figura 9).

Figura 9. Diagrama evoluției cheltuielilor globale ale bugetului public național, mil. lei

Sursa: elaborat în baza calculelor proprii, informației Ministerului Finanțelor, calculelor FMI.

Nivelul planificat al cheltuielilor BPN nu a fost atins pentru vreun articol de cheltuieli din clasificarea funcțională, cele mai pronunțate fiind neîndeplinirile țintelor bugetare la următoarele categorii de cheltuieli discreționare:

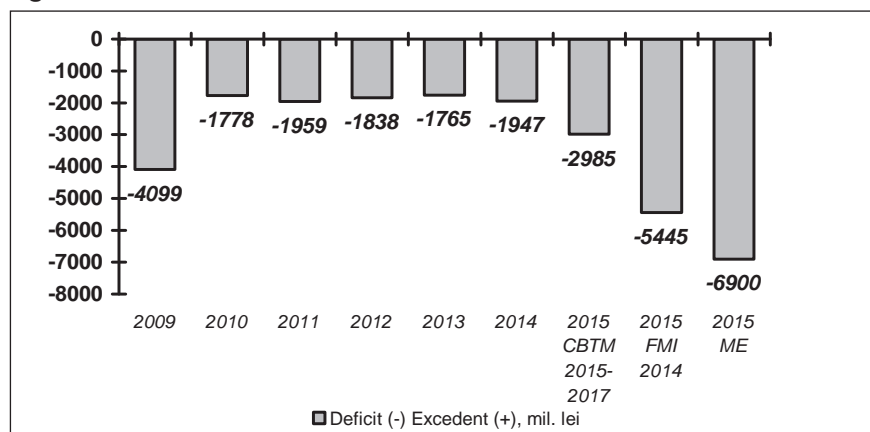
- complexul pentru combustibil și energie (nivelul de îndeplinire a prevederilor bugetare fiind de 41,3%);
- gospodăria comunală și gospodăria de exploatare a fondului de locuințe (87,6%);
- învățământul (90,9%);
- cultura, arta, sportul și activitățile pentru tineret (91,3%)
- justiția, etc.

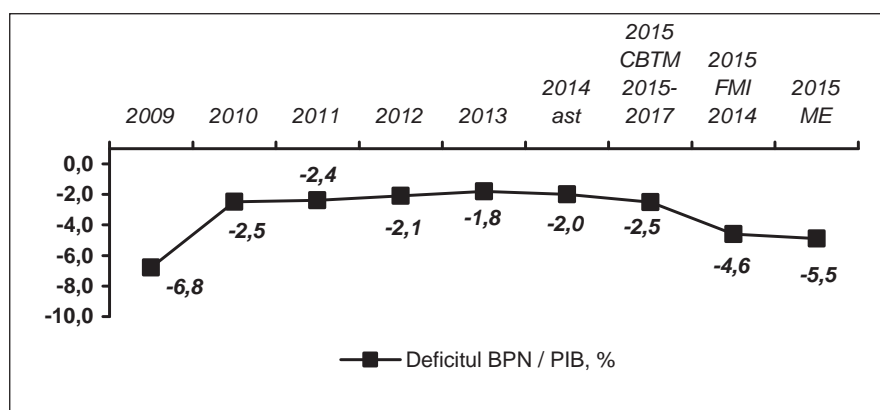
Conform calculelor, nivelul prognozat de cheltuieli pentru 2015 va fi de cca. 51 mld. lei

Deficitul BPN

Evoluția prognozată a veniturilor și cheltuielilor BPN determină pentru 2015 un deficit bugetar în mărime de 5,5% din PIB.

În consecința evoluției veniturilor și cheltuielilor publice, BPN a înregistrat un deficit în valoare de -1946,7 mil. lei, ținta inițial planificată fiind de -3142,8, iar cea rectificată de -4270,9 mil. lei (figura 4).

Figura 10. Deficitul BPN

Sursa: elaborat în baza calculelor proprii, informației Ministerului Finanțelor, calculelor FMI.

Cauza care explică decalajul dintre nivelul realizat și cel inițial prevăzut este neîndeplinirea pe partea de cheltuieli a BPN de cca. 6%.

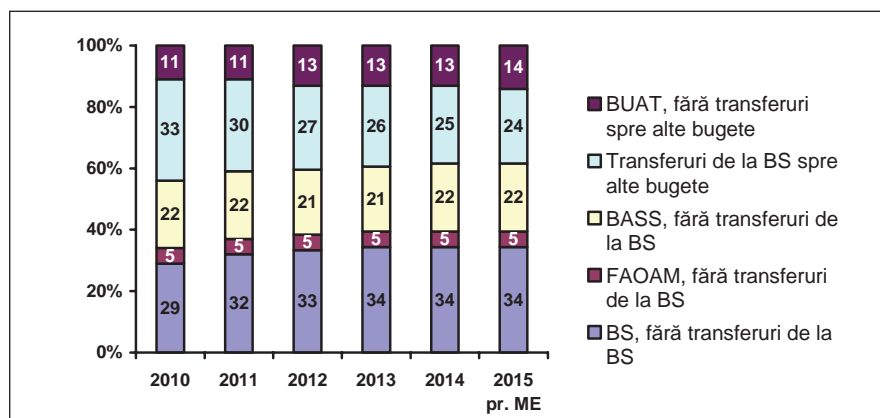
Pentru 2015 prognozăm un deficit bugetar de 6,9 mld. lei, reprezentând 5,5% din PIB.

Componentele Bugetului Public Național

Structura BPN pe componentele acestuia: bugetul de stat, bugetul asigurărilor sociale de stat, bugetele unităților administrativ-teritoriale și fondurile de asigurare obligatorie de asistență medicală a fost în 2014, în linii generale, similară cu cea existentă în 2013. Totuși, când comparăm cu anii precedenți (2010–2013), observăm o creștere a contribuției BUAT și BASS la BPN.

Pentru 2015, considerând influența factorilor expuși anterior, dar și contextul insistențelor în favoarea descentralizării administrative și finan-

Figura 11. Structura BPN pe componentele acestuia, %

Sursa: elaborat în baza calculelor proprii, informației Ministerului Finanțelor, calculelor FMI.

ciare amplificat de alegerile locale din 2015, ponderea BUAT va crește, deși în proporții foarte modeste, cu o descreștere concomitentă a ponderii bugetului de stat (transferurilor de la BS). Ținând seama și de presiunile mari asupra BPN pe partea cheltuielilor sociale, va crește și ponderea BASS.

Recomandări

1. Economia Republicii Moldova este în continuare vulnerabilă la șocurile externe cu dependența mare de remitențe, cererea externă și asistența internațională considerabilă pentru susținerea bugetului. În acest sens, se impune necesitatea reducerii dependenței BPN, inclusiv a componentelor acestuia, de asistența externă excepțională și îmbunătăți capacitatea de adaptare a BPN la șocurile macroeconomice.
2. Modificările viitoare în politica fiscală ar trebui să fie ghidate de principiile economice caracteristice unui bun sistem de impozitare. Deși acest lucru implică compromisuri dificile, este important ca fiecare măsură fiscală, precum și întregul sistem de impozitare să fie verificate prin prisma acestor principii. Facem referință la următoarele principii:
 - *neutralitatea* (sau eficiența): sistemul de impozitare ar trebui să reducă distorsiunile în deciziile privind investițiile, consumul, economisirea, producția (cu excepția accizelor care caută să atenueze externalitățile negative prin afectarea deciziilor de consum);
 - *echitatea* (și echitatea percepută): sistemul de impozitare ar trebui să trateze contribuabilii într-o situație economică identică în mod egal (echitatea orizontală) și să impună o povară fiscală mai mare pe cei care au o capacitate mai mare de plată (echitatea verticală);
 - *simplitatea*: sistemul fiscal ar trebui să fie cât mai simplu posibil.
3. Veniturile fiscale continuă să fie insuficiente pentru finanțarea nevoilor mari ale sectorului public și menținerea, în același timp, a unei poziții fiscale sustenabile. Pe termen mediu, sistemul de impozitare ar trebui să genereze mai multe venituri, atât prin reformarea politicii impozitare, cât și prin îmbunătățirea administrării fiscale.
4. Introducerea în cadrul Managementului finanțelor publice a funcției de audit fiscal și, în special, a managementului riscurilor fiscale în calitate de subfuncție a acestuia.
5. Îmbunătățirea gestionării asistenței internaționale și valorificarea acesteia pentru dezvoltarea economică și socială.
6. Raționalizarea procesului bugetar, inclusiv prin renunțarea la caracterul absolut formal al bugetării pe bază de programe și performanță. Îndeplinirea indicatorilor de performanță trebuie urmărită continuu, cauzele neîndeplinirii trebuie analizate și explicate, lipsa de performanță trebuie pedepsită.
7. Îmbunătățirea calității planificării bugetare, în special pentru a evita numeroasele rectificări pe parcursul anului bugetar și neîndeplinirea permanentă a părții de cheltuieți a BPN.
8. Raționalizarea reglementării finanțării partidelor politice.

PREȚURILE

Tendențele de bază

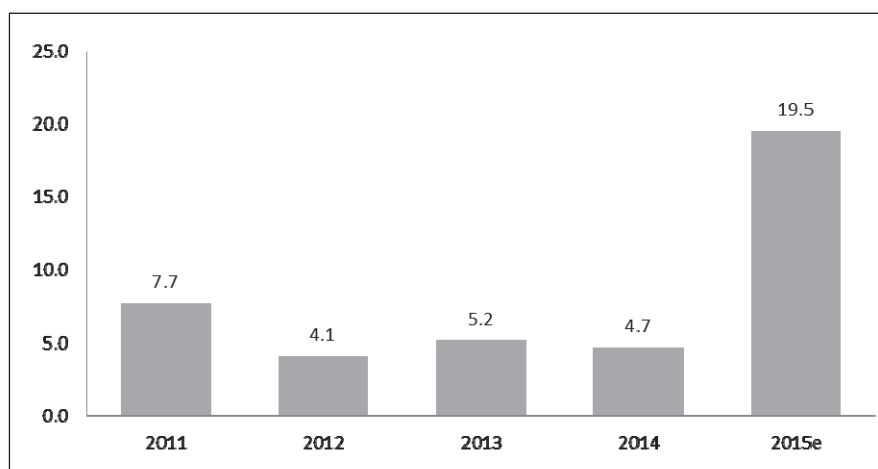
La sfârșitul anului 2014 au avut loc multiple fenomene adverse pentru economia țării, începând cu situația instabilă în regiune și terminând cu deprecierea leului. Cu toate acestea, indicele prețurilor de consum a ajuns statistic doar la nivelul de 4,7%. Efectele fenomenelor care au demarat la sfârșitul anului 2014 vor fi resimțite în 2015.

Primele semnale arată că în 2015 ritmurile de creștere ale economiei vor fi negative. Factorul cheie în stabilitatea prețurilor pentru 2015 va fi cursul valutar, evoluția căruia are componente ce se supun dificil predicțiibilității. Tendențele de depreciere a leului considerăm că vor fi menținute pe parcursul anului 2015. Totodată, anticipăm o creștere a tarifelor la energia electrică, la gaze naturale și energie termică. În consecință, în 2015 estimăm că indicele prețurilor de consum va atinge valoarea anuală de 19,5%.

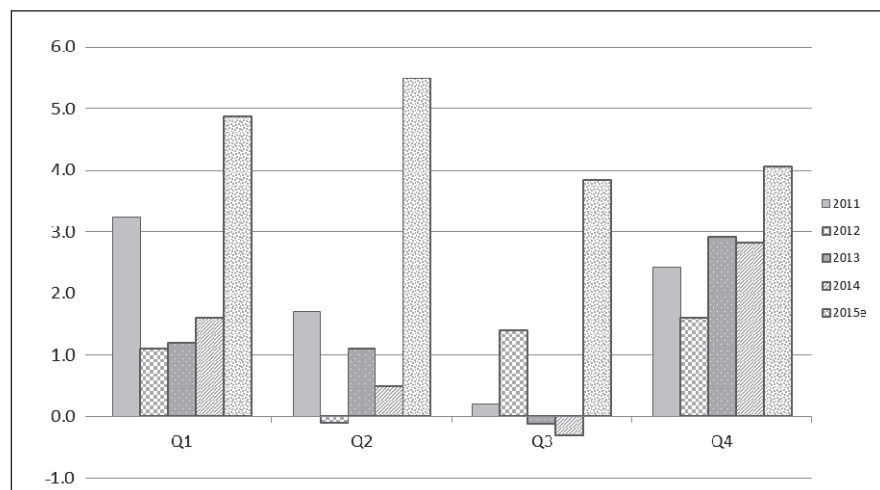
În 2015 Moldova va intra în stagflație.

Inflația este estimată la nivel de 19,5%.

Figura 12. Ratele anuale ale inflației în Republica Moldova și estimările pentru 2015, %

Estimările noastre pentru 2015 arată că inflația va înregistra o creștere accelerată comparativ cu situația din ultimii ani. Aceasta se va datora mai multor factori externi, care se vor răsfrânge asupra Republicii Moldova, dar și interni. Consumul intern este dependent de importuri. Trebuie să menționăm că există riscuri de creștere importantă a prețurilor la unele servicii autohtone, la alimentele produse în țară, dar și ale producției industriale în urma creșterii prețurilor la resursele energetice. Prețurile la produsele petroliere s-au stabilizat, chiar au scăzut, dar această stabilitate este dependentă de evoluția cursului valutar. Anticipăm scumpirea energiei electrice, a gazului și a energiei termice care, pe lângă presiunea sporită asupra facturilor la energia electrică (*vezi capitolul Sectorul Energetic*), va duce la creșterea treptată a serviciilor prestate și majorarea prețurilor producției finite.

Figura 13. Ratele trimestriale ale IPC pentru ultimii 5 ani

În acest an, factorii de sezonality pot fi ignorați, rolul cheie în formarea prețurilor va fi dictat de evoluțiile cursului valutar și stabilirea tarifelor la resursele energetice.

Conform structurii consumului, pentru anul 2014 s-au efectuat cheltuieli pentru produsele alimentare în aceeași proporție ca și pentru cele nealimentare. Conform Biroului Național de Statistică: din 100 MDL populația cheltuie 37 MDL pentru alimentație, 37 lei pentru produsele nealimentare și 26 lei pentru servicii. Anul acesta vom fi martorii unei **inflații de 2 cifre**, în condiția în care veniturile vor stagna. Coșul de consum în așa condiții se va altera și puterea de cumpărare a consumatorului va scădea.

Pentru a micșora din intensitatea efectelor generate de factorii enumerați în acest capitol venim cu următoarele **recomandări**:

- Guvernul ar putea negocia majorarea tarifelor în trepte pentru a diminua impactul negativ inflaționist asupra populației.
- Conceperea unor programe de compensare pentru servicii de primă necesitate pentru cele mai vulnerabile pături sociale.

PIAȚA FORȚEI DE MUNCĂ

Conform datelor statistice oficiale, rata șomajului a înregistrat o scădere continuă începând cu 2010, când era de 7,4%, iar în 2014, estimativ, va ajunge la 3,5%. Această tendință a fost posibilă pe fondul unei creșteri generale în economia națională.

Finele anului 2014, marcat de criza din Rusia, care a afectat țările vecine, inclusiv Moldova, a reprezentat un punct de inflexiune care va inversa acest trend.

Migrația și Remiterile

În condițiile în care se vor menține prețurile la hidrocarburi la nivel inferior, Rusia va suferi o reducere a veniturilor generate în economie și la buget. Cele aproape 20% din exporturi către Rusia vor suferi din acest motiv, dar și din motive de politică comercială ostilă, compensată, cel puțin parțial, de deschiderea pieței europene. **Al doilea impact major** va fi efectul negativ asupra pieței muncii în Rusia, care deja a înregistrat o reducere dură a veniturilor salariaților, după cum și reducerea pieței de muncă. Rusia va fi mai puțin docilă decât Europa și deja manifestă politici restrictive pentru a-și proteja piața muncii. Nu în ultimul rând, Guvernul Rusiei stopează sau amână o serie de proiecte guvernamentale, care vor duce la amplificarea deficitului de locuri de muncă. Astfel, fluxurile valutare provenite din **remitterile** din Rusia (estimate la peste 50% din total) vor avea de suferit din două perspective: venitul per emigrant va scădea și numărul de emigranți angajați în câmpul muncii se va reduce simțitor. Astfel, remiterile provenite din Rusia în cel mai pesimist scenariu poate atinge o reducere de până la 40%, cu impact în remiterile totale de care beneficiază Moldova de până la 20%.

Stimularea și crearea condițiilor pentru investitorii străini mari ar fortifica veniturile valutare în perspective de termen mediu și lung.

Șomaj

Datorită situației nefavorabile din Rusia, migranții economici care tradițional mergeau în Rusia vor încerca să-și revizuiască opțiunile de lucru. Pentru o parte însemnată de migranți, datorită erodării capacității de cumpărare a veniturilor realizate în consecința deprecierei rublei rusești, piața muncii din Rusia devine neatractivă. O parte va încerca să găsească soluții în Republica Moldova, dar criza în aprofundare și lipsa investi-

În 2015 ne așteptăm la reîntoarcerea parțială a migranților din Rusia.

Pentru 2015 estimăm o creștere a mediei șomajului la o valoare de peste 5%.

șilor, respectiv a locurilor de muncă, îi va forța să-și reorienteze căutarea de locuri de muncă spre Vest. Anul 2015 va fi un punct de tranziție până când cei reveniți vor găsi alte opțiuni. Aceasta va determina creșterea reală a șomajului. Cea mai mare parte nu va apela la autorități pentru înregistrare în calitate de șomer. Astfel, pentru 2015 estimăm o creștere a mediei șomajului la o valoare de peste 5%.

Veniturile populației

Datorită proceselor inflaționiste, veniturile reale ale populației se vor eroda puternic. Deoarece inflația nu va însoți o creștere economică, ci o criză, care este în proces de aprofundare, capacitățile economiei de a majora valoarea nominală a veniturilor populației va fi una limitată. Creșterea nominală a salariului mediu pe economie va fi mai mică decât inflația. Va crește ponderea cheltuielilor populației în consumul produselor și serviciilor de primă necesitate, iar veniturile disponibile pentru economii vor scădea. Cel mai mult vor suferi păturile sociale cu venituri mici.

Concluzii

Rezolvarea acestor probleme va depinde de eforturile Guvernului în ceea ce privește generarea unor noi locuri de muncă prin stimularea sectorului privat și crearea unor condiții favorabile pentru atragerea investițiilor străine, la fel ca și prin implementarea unor politici eficiente îndreptate spre creșterea calității profesionale a capitalului uman.

În cazul optării migrantului pentru o altă piață a muncii, Guvernul trebuie să asigure servicii de consiliere, să faciliteze migrarea legală și să asigure necesitățile de securitate ale cetățenilor peste hotarele țării.

SECTORUL ENERGETIC

Sectorul energetic de alimentare cu apă are o contribuție modestă la formarea PIB – circa 2%. Prin urmare, nu merită a fi analizat prin prisma creării valorii adăugate, în special, având în vedere că volumele de producție de la an la an variază semnificativ nu din cauza factorilor economici, ci în funcție de temperatura mediului înconjurător în perioada ianuarie-aprilie și octombrie-decembrie. Totodată, din punct de vedere valoric, consumul resurselor energetice reprezintă o componentă importantă a consumului final. Mai mult ca atât, specificul acestui sector este că funcționează aproape exclusiv pe baza prețurilor reglementate (tarifelor), care au o dinamică diferită de prețurile libere. Astfel, prețurile din acest sector au un impact major asupra inflației și prin intermediul lor inflația poate fi amânată sau, dimpotrivă, anticipată. Prin urmare, sectorul energetic și de alimentare cu apă va fi tratat în acest capitol, în primul rând, prin prisma evoluției prețurilor și specificului legat de natura reglementată a acestora.

Având în vedere că partea covârșitoare de resurse energetice se importă în Republica Moldova la prețuri stabilite în dolari SUA, unul din principalii factori care afectează prețurile pe această piață este cursul valutar. Astfel, prognozele expuse mai jos se bazează pe cursul mediu prognozat pentru anul 2015 de 20,70 MDL/USD. La fel, la baza acestor prognoze stau estimări privind influența factorilor fundamentali asupra structurii tarifelor efective în sectoarele menționate. Totuși, având în vedere că respectivele prețuri vor fi stabilite în mod administrativ, acestea ar putea devia esențial de la prognoze. Însă, chiar și în acest caz, influența factorilor fundamentali nu va putea fi evitată, iar o majorare care nu ia în calcul pe deplin realitățile obiective va însemna doar o amânare a șocului tarifar. Cu cât mai târziu și cu cât mai puțin se vor majora tarifele în 2015, cu atât mai repede și mai puternic vor crește ulterior.

Gaze naturale

Pe fundalul prăbușirii prețurilor mondiale la produsele petroliere, dar și a reducerilor pe care S.A.D., „Gazprom” a fost nevoit să le acorde consumatorilor din Europa de Vest pentru a-și menține cota de piață, se așteaptă o scădere semnificativă a prețului la gazele naturale importate din Federația Rusă – de la circa 400 USD/1000 m. cubi (luat ca bază pentru calculul tarifului în vigoare la moment) la circa 320 USD/1000 m. cubi. În pofida acestui fapt, prețurile finale la gazele naturale pentru consumatori vor trebui majorate cu peste 45% și anticipăm că acest lucru se va produce în vară. Principalul factor care va forța această dinamică este deprecierea monedei naționale (la calculul tarifului în vigoare a fost utilizat cursul de 11.90 MDL/USD). Datorită acestui factor, în special pe

Unul din principalii factori care afectează prețurile pe piața energetică este cursul valutar.

Anticipăm la mijlocului anului curent, creșterea prețurilor finale la gazele naturale pentru consumatori cu peste 45%.

parcursul anului 2014 și în primul trimestru al anului 2015, se vor acumula și devieri financiare negative, care vor trebui recuperate prin tariful următor. Suplimentar la acest factor, o presiune pe tarif va veni și datorită modificărilor operate în vara anului 2014 la Legea privind gazele naturale, ceea ce va conduce la creșterea de peste 10 ori a tarifului de transport – element ce se include în prețul final plătit de consumatori.

Un alt aspect legat de acest sector: prognozăm că livrările de gaze consumatorilor din or. Ungheni prin intermediu gazoductului Ungheni-Iași ar putea începe în cel mai bun caz în al treilea trimestru al anului 2015 și asta în cazul în care se vor găsi soluții pentru problema tarifului de transportare a gazelor prin acest gazoduct. Totodată, reiterăm că așa cum am demonstrat într-un studiu anterior¹, conectorul Ungheni-Iași nu reprezintă o soluție durabilă pentru problema securității alimentării cu gaze naturale, iar volumele livrate oricum vor fi neglijabile în raport cu necesarul de consum. Pentru ca din punct de vedere tehnic prin acest gazoduct să poată fi aduse volumele de gaze naturale suficiente pentru asigurarea securității energetice, mai trebuie făcute investiții în volum de circa 200 milioane Euro, atât în R. Moldova, cât și în România: în total peste 250 km de conducte magistrale, cu infrastructura aferentă, plus o stație de pompare, care să asigure echilibrul de presiune între două sisteme. Toate aceste lucrări nu vor putea fi finalizate decât în anii 2018-2020, iar către acel moment ele deja nu vor avea nici un sens, întrucât volumele de gaze naturale care se preconizează a fi extrase de România în Marea Neagră, vor putea fi livrate mult mai simplu, în regim revers, prin gazoductele deja existente, care traversează Ucraina, R. Moldova, România, Bulgaria, ajungând în Turcia și Grecia.

Energia electrică

În contextul sistării exportului energiei electrice din Ucraina și în lipsa unor interconexiuni suficiente pentru a importa volume semnificative din România, singurul producător de electricitate capabil să acopere cererea, va rămâne CTE "Moldovenească". Totuși, la baza prognozei prețurilor pentru consumatorii finali din sectorul energetic am luat scenariul în care începând cu 1 aprilie, când expiră actualele contracte, prețul energiei electrice livrate de CTE "Moldovenească" va rămâne același (68 USD/MWh). Însă, datorită deprecierei monedei naționale (tarifele în vigoare au fost calculate reieșind din cursul valutar de 11,86 MDL/USD), prețul final al energiei pentru consumatori va crește cu circa 45% și asta în condițiile în care majorarea va avea loc relativ curând (primul semestru), iar devierile financiare negative (preponderent pierderile datorate tot cursului valutar) nu vor fi incluse. Amânarea deciziei de majorare a tarifelor, pe de o parte, va conduce la acumularea de noi devieri financiare care, vor trebui oricum incluse în următoarele tarife (fenomenul inflației amânate), iar, pe de altă parte, ar putea aduce furnizorii din sector în situația de a nu-și putea onora obligațiile financiare în raport cu furnizorii, ceea ce s-ar putea solda cu limitarea volumului livrărilor și deconectări

¹ <http://viitorul.org/doc.php?l=ro&idc=294&id=4288&t=/STUDII-IDIS/Economie/Oportunitatile-de-fortificare-a-securitatii-energetice-a-Republicii-Moldova-gazul-conventional-vs-gazul-de-ist>

ale consumatorilor. La fel, în această situație s-ar îndatora și s-ar decapitaliza esențial RED-urile aflate în proprietatea statului, ceea ce nu va permite o privatizare a acestora în condiții favorabile.

La fel ca și în cazul gazelor naturale, din punct de vedere al interconexiunilor electrice, nici după aproape un sfert de secol de la proclamarea independenței, R. Moldova nu dispune de infrastructura necesară pentru a aduce energie electrică din România, rămânând captiva intereselor furnizorilor din Est, în special CTE "Moldovenească". Între timp, energia electrică pe piața română a devenit mult mai ieftină (cu peste 25%) comparativ cu prețul pe care îl plătim furnizorului din regiunea transnistreană.

Energia electrică pe piața română a devenit mult mai ieftină (cu peste 25%) comparativ cu prețul pe care îl plătim furnizorului din regiunea transnistreană.

Alimentarea cu energie termică prin sisteme centralizate

Acest sector mai are un specific – respectivele sisteme au un caracter local și sunt în proprietatea și gestiunea organelor administrației publice locale, cu excepția Chișinăului, unde statutul juridic al S.A. „Termocom” este în continuare disputat și contestat în instanțele de judecată. Similar cu CET-urile și acele RED-uri care, fiind în proprietatea organelor de administrație publică centrală, sunt supuse intrusiunilor de ordin politic, activitatea operatorilor sistemelor centralizate de alimentare cu energie termică este deseori afectată de imixtiuni politice de ordin local. În contextul alegerilor locale din anul 2015, cel mai probabil, factorul politic va bloca inițiativele de revizuire a tarifelor la căldură până în toamnă. Totuși, începând cu a doua jumătate a anului (sezonul de încălzire 2015-2016), tarifele la energia termică ar trebui să crească cu minim 33%. Principalul factor va fi creșterea tarifului la gaze naturale. În cazul sectorului termoenergetic devierile financiare vor fi relativ mici, întrucât acest sector este mai puțin expus direct importurilor și implicit influenței cursului valutar. Totodată, în contextul majorării tarifului pentru gazele naturale, este imperativă revizuirea tarifelor, cel puțin pentru energia termică produsă de CET-uri (în Chișinău și Bălți). În cazul amânării acestei ajustări tarifare, sectorul termic s-ar decapitaliza și îndatora și mai mult, iar asta ar putea bloca inclusiv finanțările care trebuie să vină din partea partenerilor externi de dezvoltare. Similar cu situația RED-urilor din proprietatea statului, într-un asemenea scenariu, CET-urile și tot sectorul termic nu vor putea fi privatizate în condiții favorabile sau să atragă finanțare externă.

Începând cu a doua jumătate a anului (sezonul de încălzire 2015-2016), tarifele la energia termică ar trebui să crească cu minim 33%.

Alimentarea cu apă

La fel ca și sectorul de alimentare cu energie termică, acest sector este vulnerabil în fața ingerințelor politice, în special la nivel local. Mai mult ca atât, având în vedere că Legea privind serviciul public de alimentare cu apă și canalizare a intrat în vigoare abia pe 14 septembrie 2014, încă nu a fost finalizată elaborarea și aprobarea tuturor documentelor de reglementare necesare. Astfel, pentru anul 2015 nu prognozăm modificări esențiale ale tarifelor la serviciul de alimentare cu apă.

ECONOMIA REGIUNII TRANSNISTRENE

Deprecierea rublei rusești și criza Ucraineană pot apropia regiunea transnistreană de UE.

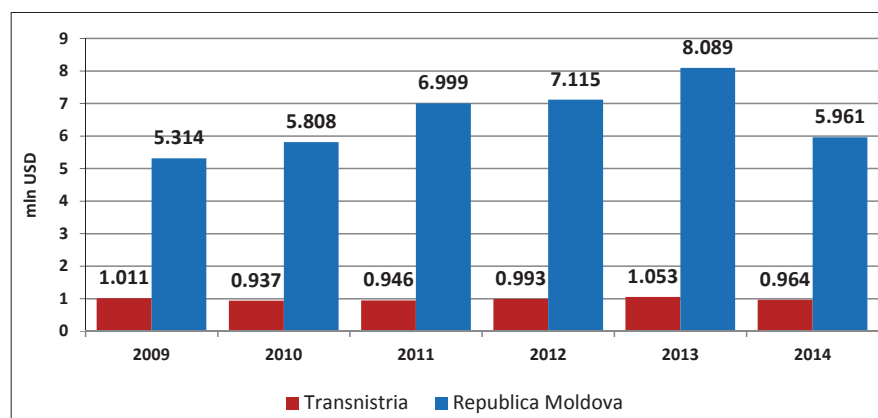
În 2014, economia Transnistriei a fost influențată de câțiva factori: instabilitatea regională și incertitudinea politică internă; fluctuațiile conjuncturii pe piețele de desfacere externă; devalorizarea hrivnei ucrainene, a rublei rusești și a leului moldovenesc, precum și scăderea activității antreprenoriale și de consum. Acești factori au influențat rezultatele activității economice externe, ale migrației forței de muncă și ale transferurilor bănești de peste hotare, precum și proporțiile comerțului neînregistrat și creșterea dependenței regiunii de finanțarea externă din partea Federației Ruse.

Intensificarea situațiilor de criză în Ucraina și Rusia, pe parcursul anului 2014, au fost transmise în Transnistria prin intermediul remitențelor, scăderii cererii pentru exportul transnistrean și devalorizării monedelor partenerilor comerciali de bază.

În 2014, evenimentele dramatice și devalorizarea valutei din Ucraina și FR au influențat considerabil indicii economici ai regiunii.

Drept rezultat, conform estimărilor noastre, creșterea PIB al regiunii, pentru sfârșitul anului 2014 nu va depăși 2-2,5% (4,2% în 2013). În 2015 se așteaptă creșterea acestor efecte negative și o scădere considerabilă a activității antreprenoriale și de consum drept urmare a incertitudinii politicii interne și externe și a instabilității regionale.

Figura 14. Dinamica PIB-lui RM și a regiunii transnistrene, 2009–2014

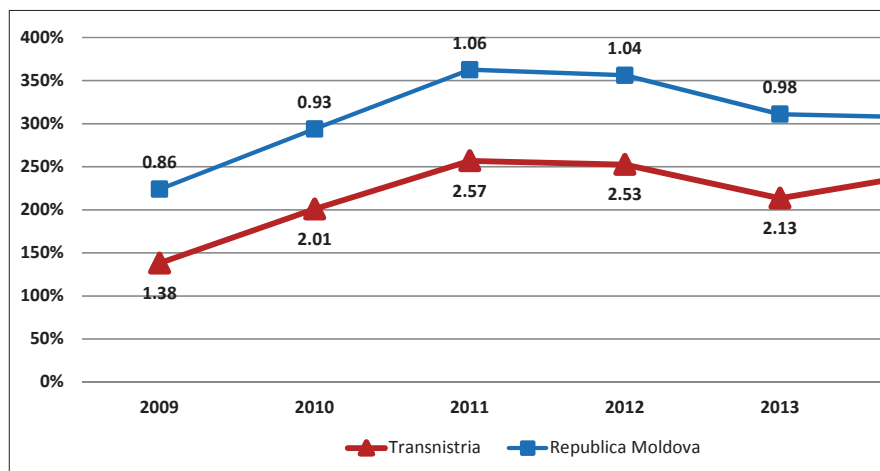
Sursa: BNS al RM, Serviciul statistic regional

Activitatea economică externă

Economia regiunii este de tip deschis și, ca urmare, sensibilă la fluctuațiile conjuncturii pe piețele externe. La finele anului 2014 se prevede ameliorarea balanței comerciale din contul prevalării considerabile a exportului asupra importului, cu precădere în țările UE și Moldova. Această ameliorare a fost asigurată de către doi factori – efectul bazei reduse în industriile

metalurgică (a crescut de 1,9 ori) și energetică (+16,3 %) pe fondul recesiunii din 2013 și recolta bogată de cereale și legume doi ani consecutiv.

Figura 15. Indicii de deschidere comercială a Moldovei și a Transnistriei, în perioada 2009–2014

Calculule: În baza statisticilor de comerț extern ale RM și Transnistriei. Calculat drept $(\text{export} + \text{import}) / \text{PIB} * 100$.

Sursa: BNS a RM și Banca Republicană Nistreană

În 2014, Uzina metalurgică moldovenească (UMM) și-a reluat activitatea, asigurând mai mult de o treime din exportul regiunii din contul livrării produselor metalice pe piețele țărilor EU. La începutul anului 2015, proprietarul rus Alisher Usmanov a transmis uzina la balanța administrației regiunii transnistrene. Condițiile și motivul schimbării proprietarului nu au fost anunțate, însă uzina a acumulat o datorie de 200 milioane din cauza staționării timp de 10 luni în anul 2013, dublării tarifelor la gaz și dificultăților în aprovizionarea cu metal uzat. În anul 2014, a crescut cu un sfert și volumul energiei electrice furnizate de către Centrala electrică moldovenească spre malul drept al Nistrului, tratate de către Transnistria drept export. O creștere a exporturilor de peste 35%, comparativ cu anul precedent, a fost înregistrată în industria de prelucrare a lemnului și a mobilei. Condițiile meteorologice favorabile din 2013-2014 au asigurat creșterea exportului producției agricole (+53% legume și +17% cereale) pe fondul scăderii cu mai mult de un sfert a exportului de produse ale industriei de mașini (-26,3%), industriei textile (-7,2%) și celei ușoare (-7%).

În același timp, dificultățile în comerțul cu Ucraina și deprecierea rublei rusești au afectat negativ indicii de import. Astfel, importul produselor alimentare s-a micșorat cu 15%, inclusiv cerealele aproximativ cu 70%.

În 2015 se preconizează creșterea efectelor negative cauzate de criza din Ucraina și Rusia, riscul de pierdere a competitivității a companiilor transnistrene pe piața UE din cauza incertitudinii participării Tiraspolului la DCFTA. Printre factorii interni se așteaptă scăderea continuă a activității antreprenoriale și de consum din regiune, creșterea tarifelor și a inflației de consum pe fondul consolidării fenomenelor deflaționiste din sectorul real.

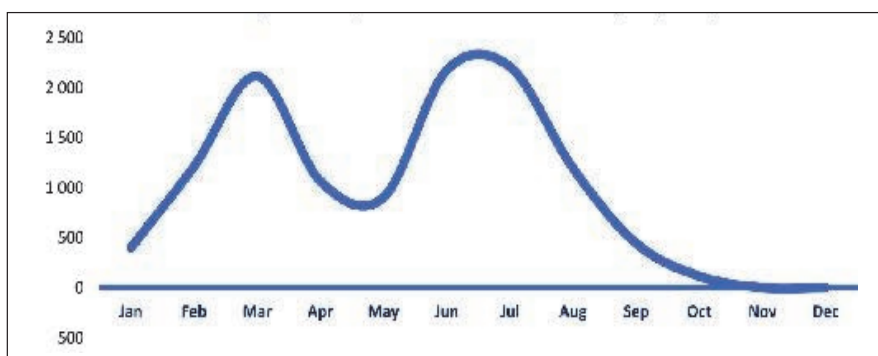
Obținerea de către Republica Moldova a controlului asupra segmentului transnistrean de 453 km a frontierei de stat moldo-ucrainene va duce la scăderea continuă a comerțului neînregistrat și contrabandei și va contribui la suplinirea bugetelor de pe ambele maluri ale Nistrului.

Comerțul neînregistrat

Instabilitatea generală din regiune a consolidat riscurile logistice, complicând tranzitul de persoane și mărfuri pe teritoriul Transnistriei, ceea ce a avut un impact negativ asupra cooperării cu Ucraina.

Totodată, creșterea controlului la frontiera cu Ucraina în cadrul EUBAM are efecte pozitive nu doar pentru Ucraina și Moldova, dar și pentru UE. Intensificarea controlului pe teritoriul transnistrean al graniței moldo-ucrainene a diminuat migrația ilegală, comerțul neînregistrat de mărfuri și produse contrafăcute și, în special, contrabanda de țigări. Astfel, în noiembrie 2014, datorită efortului comun al lucrătorilor vamali și al organelor vamale din Moldova și Ucraina, cu participarea Misiunii Uniunii Europene de Asistență la Frontieră în Moldova și Ucraina (EUBAM) și monitorizarea non-stop a contrabandei, au dus la reținerea a patru containere și două camioane cu 2,8 milioane de pachete de țigări. Plus la aceasta, conform datelor Oficiului European de Luptă Antifraudă (OLAF), coordonarea activităților autorităților moldovenești și italiene a dus la descoperirea schemelor de contrabandă care a prejudiciat bugetul Italiei cu 90 mil. euro.

Figura 16. Importul țigărilor în Transnistria (mil. bucăți)

Sursa: <http://www.eubam.org/en/press/news/1857>

În 2015, va crește dependența financiară a regiunii transnistrene de Rusia

În noiembrie – decembrie 2014, tranzitul de țigări din porturile Odessa și Iliciiovsk spre Transnistria au fost reduse la zero. Acest lucru a fost posibil datorită numărului mai mare al experților EUBAM, care a crescut de la 19 la 36 de oameni, datorită reacției oportune a Misiunii și suportului din partea organelor departamentale din Moldova și Ucraina.

Suportul de stat al Rusiei și ”subvențiile de gaz”

Conform diferitor estimări, asigură până la 75-80% din veniturile bugetare, iar ajutorul financiar anual din partea Rusiei este estimat la un miliard de dolari, adică încă un PIB al regiunii (1,1 mld. dolari în 2013). Datoriile Transnistriei față de Gazprom constituie 4,5-4,7 miliarde de dolari.

Pe fundalul plecării din regiune a investitorilor privați ruși și sechestrării cheltuielilor bugetare realizate în Federația Rusă, acordarea de către Moscova pe deplin a ajutorului financiar solicitat de Tiraspol, este puțin probabilă. Preferințele autonome în comerțul cu EU pentru exportul transnistrean vor înceta la 31 decembrie anul curent. În toamna anului 2015, la Tiraspol urmează să aibă loc alegerile pentru parlamentul local, rezultatele cărora vor influența alegerea președintelui regiunii transnistrene în 2016. În aceste condiții, realizarea reformelor structurale dureroase pentru asigurarea viabilității economiei din regiune este puțin probabilă.

Și în anul 2015 stabilitatea macroeconomică va rămâne scopul principal al politicii economice, care va fi asigurat de autoritățile din Tiraspol prin politică fiscală și monetară austeră. Menținerea cursului de referință a rublei transnistrene la nivel de 11,0 – 11,3 ruble /USD și eliminarea fluctuației lui va rămâne principalul reper al acestei politici.

Situația de criză în regiunea transnistreană va avea un impact direct asupra relațiilor dintre Tiraspol și Chișinău în 2015. Pe termen scurt, aspirația Moscovei de a reduce povara de subvenționare a regiunii transnistrene poate slăbi retorica despre statut, înaintând pe prim plan asistența din partea UE pentru punerea în aplicare a reformelor structurale. Pragmatismul Tiraspolului se poate manifesta în capacitatea sa de negociere în cadrul DCFTA. În același timp, comerțul intern și extern cu Republica Moldova va avea o importanță deosebită pentru agenții economici și locuitori odată cu consolidarea frontierei moldo-ucrainene.

ECONOMIA MONDIALĂ

Tendențe generale

În 2015, ritmul de creștere a economiei mondiale va fi de până la 3,5%.

Stagnarea economică globală la care am asistat în 2014 este rezultatul politicilor adoptate de marile economii care, sugrumând consumul, au dus la reducerea investițiilor și stagnarea pieței muncii. Ca rezultat, avansul economic este similar celui din 2013 și constituie 3,3%. Ultimele evoluții la nivel global, precum prețul scăzut al petrolului, deprecierea euro, a rublei rusești și a yenului, dar și potențialul mai redus de creștere, în multe state, afectează economia mondială. Prin urmare, și în 2015, ritmul de creștere a economiei mondiale va fi unul modest, de până la 3,5%.

Tabelul 5: Creșterea economică mondială pe grupe și țări.

	% față de anul trecut		Proгноzat	
	2013	2014	2015	2016
Creșterea mondială	3,3	3,3	3,5	3,7
Economiile avansate	1,3	1,8	2,4	2,4
SUA	2,2	2,4	3,6	3,3
Zona Euro	-0,5	0,8	1,2	1,4
Germania	0,2	1,5	1,3	1,5
Franța	0,3	0,4	0,9	1,3
Italia	-1,9	-0,4	0,4	0,8
Spania	-1,2	1,4	2,0	1,8
Japonia	1,6	0,1	0,6	0,8
Marea Britanie	1,7	2,6	2,7	2,4
Canada	2,0	2,4	2,3	2,1
Economiile în curs de dezvoltare	4,7	4,4	4,3	4,7
CSI	2,2	0,9	-1,4	0,8
Rusia	1,3	0,6	-3,0	-1,0
China	7,8	7,4	6,8	6,3
India	5,0	5,8	6,3	6,5
Brazilia	2,5	0,1	0,3	1,5

Sursa: imf.org (FMI)

Economia zonei euro se confruntă, în continuare, cu problema inflației scăzute (o serie de țări au intrat încă din 2014 în deflație), nivelului ridicat al șomajului, sub-investițiile în infrastructură și presiunile negative asupra prețurilor. Statele din această zonă au înregistrat o creștere modestă de 0,8% în 2014. Prognoza pentru 2015 este puțin mai optimistă și arată un avans economic modest de 1,2%.

După o creștere modestă de 2,4% în 2014, economia SUA își revine ușor. Astfel, pentru 2015 prognozăm o creștere economică de 3,6%,

cea mai mare din ultimul deceniu. Acest avânt se datorează intensificării cererii interne, creșterii producției de petrol și gaze, dar și aprecierii dolarului.

Pentru Federația Rusă, anul 2014 a fost unul foarte dificil, luând în calcul criza valutară severă remarcată prin dezastrul înregistrat de rubla rusească în raport cu dolarul american și prăbușirea pieței petrolului, care a coborât sub 50 USD/baril. Prin urmare, economia rusă s-ar putea contracta cu 3,0% în 2015. Iar nivelul inflației poate atinge o valoare de până la 15%.

Uniunea Europeană

Economia zonei euro se confruntă în continuare cu problema inflației scăzute, nivelului ridicat al șomajului, cererea redusă, sub-investițiile în infrastructură și presiunile negative asupra prețurilor. Scăderea nivelului general al prețurilor cu 0,2% pe fondul reducerii prețului petrolului a condiționat instaurarea deflației în mai multe state din zona euro. Conform calculelor în baza IPC, în 10 state s-a înregistrat deflație spre sfârșitul lui 2014, printre care: Grecia (-1,3%), Ungaria (-0,7%), Estonia (-0,6%), Bulgaria (-0,6%), Polonia (-0,5%), Spania (-0,4%), Slovenia (-0,3%), Suedia (-0,2%), Cipru (-0,2%), Belgia (-0,1%).

Factorii menționați au condiționat o creștere modestă de 0,8% în 2014 în zona euro. Iar prognoza pentru 2015 este puțin mai optimistă și arată un avans economic de circa 1,2%. Cea mai mare provocare din 2015 pentru zona euro o reprezintă Grecia, a cărei datorie publică se ridică în prezent la aproximativ 315 miliarde de euro și deci, există pericolul ca aceasta să părăsească uniunea monetară.

Cea mai mare provocare din 2015 pentru zona euro este Grecia.

Economia SUA

După o creștere modestă de 2,4% în 2014, economia SUA își revine ușor. Conform ultimelor date publicate de către Departamentul de Comerț al SUA, creșterea economică a SUA a înregistrat în trimestrul III al anului 2014 cea mai bună evoluție din ultimii 11 ani, de 5%. Cheltuielile cu consumul au crescut cu 3,2%, cel mai mare nivel de la finele lui 2013.

Consumul de bunuri a crescut cu 4,7%, cel mai înalt nivel din ultimii doi ani și jumătate, în timp ce serviciile au crescut cu 2,5%, un maxim al ultimilor patru ani. Boom-ul producției de petrol și aprecierea dolarului au permis un recul de 0,9% al importurilor. Și cheltuielile guvernamentale, care sunt în creștere cu 4,4%, au contribuit la expansiunea economiei. Acestea și scăderea ratei șomajului de la 8,6% la 6,0% vor duce la intensificarea consumului, creșterea investițiilor companiilor și, respectiv, la o creștere economică în 2015 de circa 3,6%, cea mai bună din ultimul

SUA vor contribui cu aproximativ 3% la creșterea PIB-ului global, cea mai mare contribuție într-un singur an de la începutul crizei.

deceniu. Prin urmare, SUA vor contribui cu aproximativ 3% la creșterea PIB-ului global, cea mai mare contribuție într-un singur an de la începutul crizei.

Economia Chinei

Avansul economic chinez de 6,8% va contribui cel mai mult la creșterea economică globală în 2015.

La începutul anului 2014, China a prezentat un pachet de măsuri menit să sprijine creșterea economiei și să creeze noi locuri de muncă, după încetinirea din sectorul industrial, vânzările de retail și investiții. Acestea au afectat economia chineză și au pus în pericol atingerea țintei de creștere de 7,5% în 2014. Pozitiv se apreciază accentul tot mai mare pe calitate în detrimentul cantității.

Intenția Chinei de a "reechilibra" modelul economic al țării prin reducerea dependenței de exporturi și investițiile în infrastructură și stimularea consumului intern este una destul de optimistă. Acest ambițios program de reforme economice și financiare are rolul de a oferi pieței un rol crucial în economie.

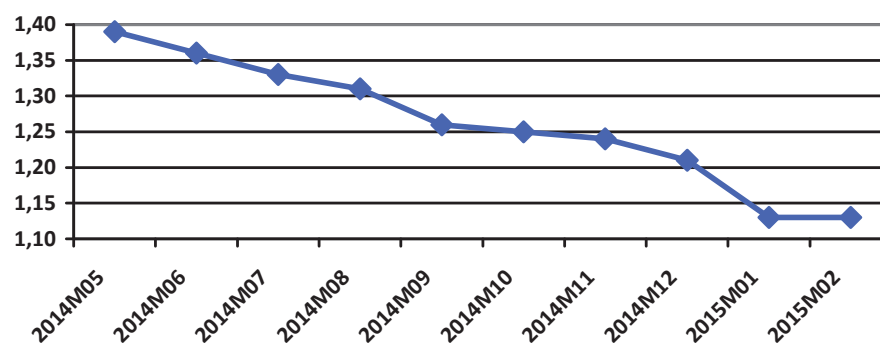
Pentru 2015, creșterea economică prognozată a Chinei de 6,8% va fi cea mai mică din ultimii 25 de ani, în mare parte datorită nivelului ridicat al datoriilor, atât ale companiilor, cât și ale populației. Avansul economic chinez va contribui cel mai mult la creșterea economică globală în 2015.

Raportul euro-dolar

Moneda unică europeană a încheiat anul 2014 cu cel mai mare declin din 2005 față de dolar, înregistrând o depreciere de 12%.

Anul 2014 a fost cel al dolarului, care s-a apreciat cu 12% față de euro. Moneda unică europeană a încheiat anul 2014 cu cel mai mare declin din 2005 față de dolar și a început noul an la minimum ultimilor patru ani în raport cu moneda americană. Astfel, euro a scăzut de la 1,38 dolari în mai 2014 la 1,13 în februarie curent, fiind de la începutul lui 2015 sub nivelul de 1,17 dolari, la care se tranzacționa când a fost lansată moneda europeană cu 16 ani în urmă.

Figura 17. Evoluția raportului EUR/USD

Moneda SUA s-a apreciat atât în raport cu monedele țărilor dezvoltate, dar și față de monedele statelor emergente și în dezvoltare. Aceste evoluții au fost determinate, pe de o parte, de revenirea economiei americane și a cotațiilor țițeiului, iar pe de altă parte, de slăbiciunile economiilor europene și riscul deflației din zona euro.

Perspectivile pentru moneda Euro, în raportul cu dolarul american, rămân o provocare. Luând în calcul problemele economice structurale atât din Zona Euro, cât și cele din China și Japonia, există posibilitatea ca punctul culminant al acestei crize valutare să fie atins în 2015. Altfel spus, se prognozează că euro se va deprecia la 1,08 USD în prima jumătate a lui 2015 și până la 1,05 USD către sfârșitul trimestrului III, cu o medie anuală de 1,09 USD.

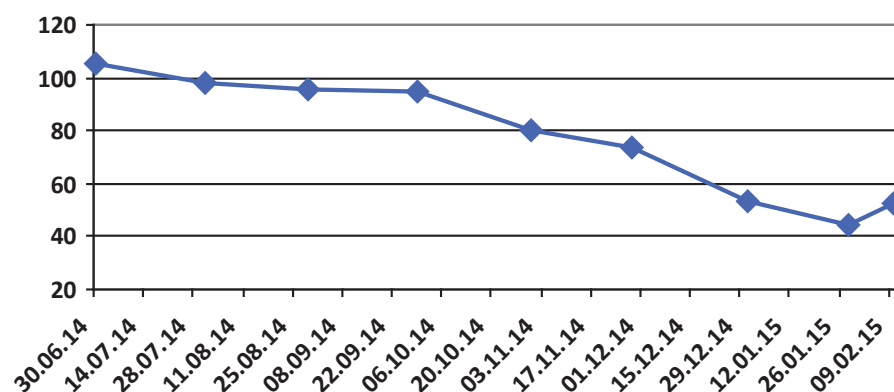
Decalajul dintre starea economiilor Statelor Unite și Europei, cât și politicile adoptate (dinamica pozitivă a indicatorilor macroeconomici din SUA, reducerea dobânzii la 0,05% și măsurile de relaxare monetară adoptate de BCE) vor determina dolarul să se apropie de paritatea față de euro către sfârșitul lui 2015, pentru prima dată din 2002.

Piața petrolului

După ani buni de stabilitate, piața petrolului a înregistrat un declin de circa 60% din iunie 2014 până în ianuarie curent. Astfel, cotația barilului de petrol a scăzut de la 115 dolari/baril până la 46 dolari/baril, pentru prima dată din 2009. Această situație este determinată nu doar de oferta abundentă (volumul de 386 mil. barili produs de SUA a atins maximul ultimelor trei decenii), cererea scăzută, dar și de strategia OPEC, care, mai degrabă își apără cota de piață decât prețul țițeiului.

Piața petrolului a înregistrat un declin de circa 60% din iunie 2014 până în ianuarie curent.

Figura 18. Evoluția prețului la petrol, iunie 2014 – februarie 2015

Sursa: *iea.org*

Colapsul prețului petrolului reduce o povară financiară care apasă pe o mare parte din statele UE și mai ales pe țările ale căror sectoare energetice sunt puternic dependente de importurile de gaze rusești.

În condițiile în care OPEC își menține poziția de a nu reduce producția în pofida prețurilor ce ating minime multianuale, în 2015 prognozăm un preț mediu al petrolului Brent în jur de 60 dolari/baril. O recuperare ușoară va avea loc începând cu a doua jumătate a anului pe fondul înviorării cererii, încetinirii ritmului de creștere a producției în statele non-membre OPEC, dar și a unei potențiale scăderi a producției de gaze de șist în SUA.

Piața mondială a alimentelor

În 2014, producția agricolă mondială a înregistrat o creștere de 8,2% față de anul 2013. Indicele prețurilor produselor alimentare a scăzut începând cu a doua parte a anului, determinat de prețurile mai mici la produsele lactate, cereale și ulei.

Producția mondială de cereale pentru 2015 ar putea să atingă la finele sezonului cel mai ridicat nivel din ultimii 15 ani.

Deși previziunile privind producția globală agricolă se va reduce cu circa 14%, prognozele pentru producția de cereale pentru 2015 se estimează în creștere cu 0,3% față de anul precedent, la un nou record de circa 2 540 mil. de tone. Acesta ar urma să atingă la finele sezonului cel mai ridicat nivel din ultimii 15 ani.

În următorii doi ani prețurile mondiale la cereale vor scădea, după care se vor stabili la nivelul de dinaintea lui 2008. Aceasta se întâmplă în condițiile în care agricultorii cresc producția într-un ritm mai rapid decât cererea.

EVOLUȚIA ECONOMICĂ A PRINCIPALILOR PARTENERI COMERCIALI AI REPUBLICII MOLDOVA

România

România a încheiat anul 2013 cu cea mai mare creștere economică procentuală din Uniunea Europeană, care a constituit 3,5%. În 2014, aceasta însă s-a redus până la 2,6%, cele mai importante creșteri venind din industrie, comerțul cu amănuntul și din comunicații.

România ocupă o poziție de frunte în clasamentul pe regiune privind așteptările economice în acest an. Așadar, pentru 2015, în România se estimează o creștere economică de 2,8%, alimentată mai mult de cererea internă, dar și de investițiile publice în infrastructură finanțate, în mare parte, de UE.

România ocupă o poziție de frunte în clasamentul pe regiune privind așteptările economice în acest an. Așadar, pentru 2015, în România se estimează o creștere economică de 2,8%, alimentată mai mult de cererea internă, dar și de investițiile publice în infrastructură finanțate, în mare parte, de UE.

România este un partener economic strategic pentru R. Moldova. În 2014, în premieră, România a ocupat prima poziție în topul principalilor parteneri comerciali ai țării, cu un volum al exportului de 434 milioane USD (18,6%), cu 5,6% în creștere față de 2013.

Rusia

Pentru Federația Rusă, anul 2014 a fost unul foarte dificil, luând în calcul prăbușirea rublei rusești (deprecierea cu 46% față de dolar) și prăbuși-

rea pieței petrolului, care a coborât sub 50 USD/baril, cea mai mică valoare din ultimii 5 ani. Acești factori au determinat o creștere vertiginoasă a prețurilor, inflația atingând la începutul anului curent o valoare de 18%.

Exportul de petrol și gaze naturale reprezintă circa 68% din exporturile Rusiei și peste jumătate din veniturile bugetare. Astfel, declinul prețului petrolului și sancțiunile impuse de Occident pentru rolul Rusiei în conflictul din Ucraina a afectat grav economia și o ducă în 2015 către prima recesiune din ultimii șase ani.

Prin urmare, în 2015, economia rusă s-ar putea confrunța cu o reducere de 3,0% a PIB-ului. În condițiile unei economii stagnante, inflația ridicată s-ar putea transforma în stagflație, atingând un nivel de 16,5%.

În 2015, în condițiile unei economii stagnante, inflația ridicată s-ar putea transforma în stagflație, atingând un nivel de 16,5%.

Ucraina

Numai în ultimul trimestru al anului 2014, economia Ucrainei s-a contractat cu 15%, iar, per total, în 2014 PIB-ul Ucrainei s-a redus cu 6,5%. Moneda națională s-a depreciat cu circa 67%, fapt ce duce la scăderea îngrijorătoare a rezervelor valutare ale țării, ajunse deja la sub 6 mil. USD. Acestea sunt consecințele crizei economice cauzată de conflictul armat din estul țării, care distruge activitatea economică, împiedică colectarea impozitelor, afectează în mod negativ exportul și scade simțitor încrederea investitorilor străini. Ca urmare, anul 2015 va aduce o inflație galopantă care va determina o creștere a prețurilor de 25%.

Pentru anul 2015 se prognozează un declin de circa 5-6%. Spre sfârșitul anului se prognozează o redresare a economiei doar în condițiile în care situația în țară se va stabiliza, ceea ce va duce la creșterea exporturilor, atragerea investițiilor străine și continuarea reformelor. Se prognozează o creștere stabilă a PIB-ului cu circa 3,5 doar spre finele anului 2016.

Criza economică cu care se confruntă Ucraina va determina în 2015 o creștere a prețurilor de circa 25%.

Italia

Una dintre destinațiile principale ale forței de muncă din Republica Moldova, Italia, a înregistrat în ultimii 10 ani cea mai slabă creștere economică printre țările cu economii dezvoltate și traversează cea mai îndelungată recesiune de după cel de-al Doilea Război Mondial.

Soarta Italiei va influența decisiv soarta zonei euro. Efectul amânării ani la rând a reformelor structurale se face tot mai vizibil. Prin urmare, economia italiană s-a contractat cu 0,4% în 2014, față de estimarea anterioară a FMI de 1,3%, pe fondul măsurilor de consolidare fiscală. Totuși, se observă o ușoară accelerare a măsurilor de reducere a deficitului și a datoriei, factor ce va contribui la o redresare a economiei în 2015 cu 0,4%. Continuarea acestor reforme și încurajarea creșterii investițiilor în sectorul privat poate determina către 2016 un avans economic de pînă la 1,0%.

Italia intră și mai mult în deflație, care se prognozează în 2015 la un nivel de circa - 0,5%.

În 2015, Italia cade și mai mult în deflație, după o scădere generalizată a prețurilor în 2014 de circa 0,2%. Astfel, pentru 2015 se prognozează o valoare a deflației în jur de - 0,5%.

ANEXE STATISTICE

Tabelul 1. PIB după utilizări, milioane MDL, prețuri curente

Anul	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014e	2015e
Produsul Intern Brut	53.430	62.922	60.430	71.885	82.349	88.228	100.510	114.581	108.998
Consum final	60.618	71.451	68.574	83.240	96.091	103.063	113.169	123.905	120.815
gospodării	49.178	57.804	53.353	66.052	78.104	83.664	92.910	101.754	98.882
administrație publică și privată	11.440	13.647	15.221	17.188	18.131	19.399	20.259	22.151	21.933
Formarea brută de capital	20.360	24.683	13.985	16.911	19.904	20.861	24.783	27.137	24.389
formarea brută de capital fix	18.222	21.391	13.655	16.263	19.179	20.864	23.061	27.921	23.546
variația stocurilor	2.138	3.292	330	648	725	-3.244	1.722	1.216	843
Exporturi nete de bunuri și servicii	-27.548	-33.213	-22.129	-28.265	-33.646	-35.696	-37.442	-36.461	-36.206
exporturi de bunuri și servicii	24.354	25.684	22.282	28.197	37.034	38.364	43.565	41.953	39.855
importuri de bunuri și servicii	-51.902	-58.897	-44.411	-56.463	-70.679	-74.060	-81.007	-78.414	-76.061
Memo: PIB în milioane USD, rsm	4.484	6.048	5.215	5.774	6.791	7.284	7.983	8.162	6.192

Tabelul 2. Structura PIB după utilizări, %

Anul	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015e
Produsul Intern Brut	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Consum final	112,7	113,8	113,5	115,8	116,7	116,8	112,6	108,1	110,8
gospodării	91,5	92,2	88,3	91,9	94,7	94,8	92,4	88,8	90,7
administrație publică și privată	21,1	21,6	25,2	23,9	22,1	22,0	20,2	19,3	20,1
Formarea brută de capital	38,2	39,3	23,1	23,5	24,5	23,7	24,7	23,7	22,4
formarea brută de capital fix	34,2	34,0	22,6	22,6	23,2	23,7	23,0	24,4	21,6
variația stocurilor	4,0	5,2	0,5	0,9	1,3	0,0	1,7	1,1	0,8
Exporturi nete de bunuri și servicii	-50,8	-50,8	-36,6	-39,3	-41,2	-40,5	-37,3	-31,8	-33,2
exporturi de bunuri și servicii	45,3	40,7	36,9	39,2	45,0	43,5	43,3	36,6	37,2
importuri de bunuri și servicii	-96,1	-91,5	-73,5	-78,5	-86,2	-84,0	-80,6	-68,4	-69,8

Tabelul 3. Producția industrială, milioane MDL, prețuri curente

Anul	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014e	2015e
Total industrie	26.174	29.988	22.644	28.140	34.194	36.362	39.024	41.882	37.967
Industrie prelucrătoare	21.390	24.045	18.080	22.785	28.245	30.148	32.790	35.492	30.374
Energie electrică, gaze și apă	3.176	3.853	4.135	4.889	5.374	5.636	5.488	5.640	6.834

Tabelul 4. Principalele produse agricole

Perioada	Cereale și leguminoase boabe, mii tone	Struguri, mii tone	Fructe și pomușoare, mii tone	Legume, mii tone	Carne (gretate vie), mii tone	Ouă, milioane	Lapte, mii tone
2007	902,0	598,0	276,0	222,0	149,5	704,3	603,9
2008	3.160,0	635,0	367,0	376,0	108,2	562,6	543,4
2009	2.176,0	685,0	308,0	308,0	124,5	640,3	574,7
2010	2.421,0	482,0	362,0	341,0	150,3	718,5	591,2
2011	2.498,0	595,0	378,0	362,0	159,0	705,2	560,0
2012	1.206,0	506,0	380,0	231,0	156,0	622,0	525,0
2013	2.681,0	613,0	422,0	292,0	158,0	617,0	527,0
2014e	2.910,0	594,0	495,0	329,0	176,0	645,0	524,0
2015e	2.057,0	592,0	442,0	279,0	179,0	662,0	517,0

Tabelul 5. Bugetul Public Național, milioane lei

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015e
BUGETUL PUBLIC NAȚIONAL	22.292	25.517	23.244	27.540	30.139	33.526	36.903	42.456	44.100
I. Bugetul de Stat*	14.059	15.978	13.568	17.170	18.638	11.400	12.916	14.860	15.435
II. Bugetul Asigurărilor Sociale*	5.157	6.363	7.574	8.424	9.109	7.040	7.750	9.340	9.702
III. Bugetul de Asigurări în Medicină*	2.036	2.689	2.851	3.425	3.637	1.676	1.845	2.123	2.205
IV. Bugetele locale*	5.649	6.129	6.286	7.614	7.661	4.358	4.797	5.519	6.174
Transferuri de la bugetul de stat spre alte bugete	4.456	5.511	7.035	9.082	8.885	9.052	9.595	10.614	10.584

* fără transferuri

Tabelul 6. Salarii

	Salariul lunar nominal, MDL (media perioadei)	Creșterea față de perioada precedentă, %	Valoarea minimului de existență (media perioadei pe o persoană, lei)	Raportul dintre salariul mediu nominal și minimul de existență, %
Q1'09	2.569,0	-6,5	1.338,0	192,0
Q2'09	2.792,0	8,7	1.238,0	225,5
Q3'09	2.771,0	-0,8	1.085,0	255,4
Q4'09	2.920,0	5,4	1.120,0	260,7
Q1'10	2.747,0	-5,9	1.343,0	204,5
Q2'10	2.966,0	8,0	1.385,8	214,0
Q3'10	3.030,1	2,2	1.305,1	232,2
Q4'10	3.184,6	5,1	1.354,3	235,1
2011*	3.193,9	7,3	1.503,0	212,5
2012	3.477,7	8,9	1.507,5	230,7
2013	3.765,1	8,3	1.612,3	233,5
2014e	4.200,0	11,6	1.700,0	247,1
2015e	4.600,0	9,5	2.000,0	230,0

* Începînd cu anul 2011, informația este prezentată anual

Tabelul 7. Indicatori monetari, sfârșitul perioadei

	Numerar în circulație		Agregatul M1		Agregatul M2		Agregatul M3		Rezerve valutare ale BNM, milioane USD	MDL/USD media perioadei
	milioane MDL	creștere %	milioane MDL	creștere %	milioane MDL	creștere %	milioane MDL	creștere %		
Q1'09	5.612,0	-26,0	8.966,2	-22,8	17.159,1	-21,1	28.110,4	-11,2	1.132,3	10,6
Q2'09	6.600,5	17,6	10.167,7	13,4	17.787,7	3,7	29.055,4	3,4	1.210,0	11,2
Q3'09	7.258,0	10,0	11.223,0	10,4	18.424,4	3,6	29.576,6	1,8	1.290,0	11,2
Q4'09	8.849,0	21,9	13.206,8	17,7	20.940,7	13,7	32.683,0	10,5	1.480,3	11,4
Q1'10	8.503,0	-3,9	13.145,0	-0,5	21.193,0	1,2	32.666,0	-0,1	1.464,0	12,6
Q2'10	8.813,0	3,6	13.498,0	2,7	21.801,7	2,9	32.951,0	0,9	1.421,8	12,7
Q3'10	9.170,3	4,1	14.434,4	6,9	23.022,0	5,6	34.764,5	5,5	1.619,3	12,3
Q4'10	10.108,0	10,2	15.720,6	8,9	24.769,6	7,6	37.050,6	6,6	1.717,7	11,9
Q1'11	9.731,0	-3,7	15.250,7	-3,0	25.001,7	0,9	37.683,8	1,7	1.793,4	12,1
Q2'11	10.486,0	7,8	16.077,6	5,4	26.417,7	5,7	39.522,1	4,9	1.901,5	11,6
Q3'11	10.509,7	0,2	16.662,5	3,6	27.140,8	2,7	40.305,5	2,0	1.968,4	11,5
Q4'11	10.864,5	3,4	17.385,6	4,3	28.265,4	4,1	40.977,1	1,7	1.965,3	11,8
Q1'12	10.673,6	-1,8	16.613,3	-4,4	28.275,1	0,0	41.016,6	0,1	2.073,6	11,8
Q2'12	11.243,9	2,8	17.311,1	4,2	29.541,1	3,5	43.206,1	3,0	2.059,0	11,7
Q3'12	12.784,9	4,1	18.193,9	5,1	32.936,2	3,6	46.770,7	2,9	2.326,7	11,6
Q4'12	13.240,8	4,9	19.067,2	4,8	34.914,6	4,1	49.513,2	2,4	2.515,0	11,9
Q1'13	12.892,8	-2,6	19.878,5	4,3	34.882,4	-0,1	49.705,1	0,4	2.469,1	12,2
Q2'13	13.997,7	8,6	21.746,4	9,4	37.417,5	7,3	52.432,0	5,5	2.466,6	12,4
Q3'13	16.155,8	15,4	24.488,3	12,6	41.186,2	10,1	57.393,9	9,5	2.722,2	12,8
Q4'13	17.550,5	8,6	27.119,8	10,7	45.117,1	9,5	62.631,5	9,1	2.820,6	13,0
Q1'14	16.656,2	-5,1	26.522,4	-2,2	44.408,9	-1,6	62.328,5	-0,5	2.727,0	13,4
Q2'14	17.610,6	5,7	27.362,9	3,2	45.067,5	1,5	64.455,1	3,4	2.740,9	13,7
Q3'14	17.531,3	-0,5	27.185,7	-0,6	44.727,1	-0,8	65.213,2	1,2	2.653,1	14,1
Q4'14	17.508,7	-0,1	26.513,2	-2,5	43.219,9	-3,4	65.973,0	1,2	2.156,6	15,0
Q1'15	16.000,5	-8,6	24.995,9	-5,7	41.437,6	-4,1	64.710,9	-1,9	1.887,8	18,9
Q2'15	15.876,2	-0,8	24.409,7	-2,3	39.320,1	-5,1	64.194,6	-0,8	1.882,3	20,7
Q3'15	17.727,7	11,7	27.486,0	12,6	43.238,8	10,0	69.050,1	7,6	1.896,8	21,3
Q4'15	20.348,8	14,8	31.279,1	13,8	48.485,1	12,1	74.772,5	8,3	1.990,5	21,9

Tabelul 8. Indicatori creditari, milioane MDL, sfârșitul perioadei

	Depozite la termen în MDL	Rata medie a dobânzii pentru total depozite în MDL, %	Depozite la termen în valută	Rata medie a dobânzii pentru total depozite în valută, %	Rata de refinanțare a BNM, %	Rata dobânzii la credite în lei, %	Rata dobânzii la credite în valută, %
Q1'09	8,192,9	20,2	8,565,0	11,2	11,5	23,1	13,5
Q2'09	7,620,0	16,2	8,789,7	8,4	9,0	20,7	12,8
Q3'09	7,201,4	14,0	8,484,8	5,9	5,0	19,2	12,1
Q4'09	7,733,9	10,3	8,943,0	5,0	5,0	18,2	11,4
Q1'10	8,046,8	9,1	9,197,1	3,5	7,0	17,4	10,4
Q2'10	8,303,9	7,1	8,558,4	3,3	7,0	16,7	10,3
Q3'10	8,587,6	7,7	8,941,8	3,5	7,0	16,1	9,8
Q4'10	9,049,3	6,7	9,359,6	3,2	7,0	15,3	9,4
Q1'11	9,748,9	7,9	9,629,0	3,4	8,0	14,6	9,1
Q2'11	10,337,6	7,3	9,888,6	3,6	8,0	14,2	8,9
Q3'11	10,476,7	6,9	9,847,4	3,9	10,0	14,1	8,9
Q4'11	10,879,3	8,5	9,274,6	3,8	9,5	14,0	7,7
Q1'12	11 700,0	7,3	10 383,0	4,2	4,5	14,1	8,4
Q2'12	12 230,0	7,4	13 665,0	4,0	4,5	13,8	9,2
Q3'12	14 742,3	7,0	13 834,5	3,9	4,5	13,4	9,0
Q4'12	15 847,4	6,6	14 598,6	3,8	4,5	12,8	8,8
Q1'13	15 003,9	8,4	14 822,7	4,5	4,5	12,8	7,9
Q2'13	15 671,1	7,4	15 014,5	4,3	4,5	12,2	7,5
Q3'13	16 697,9	6,9	16 207,7	4,5	4,5	12,1	7,3
Q4'13	17 997,3	6,2	17 514,4	4,3	4,5	12,2	8,0
Q1'14	17 886,5	5,9	17 919,6	4,5	4,5	12,0	8,1
Q2'14	17 704,6	5,0	19 387,6	4,2	4,5	10,9	7,7
Q3'14	17 541,4	6,2	20 486,1	4,0	4,5	10,7	8,1
Q4'14	16 706,7	5,9	22 753,1	4,1	6,5	10,5	7,9
Q1'15e	16 441,6	7,1	23 273,3	3,9	13,5	12,9	7,9
Q2'15e	14 910,4	8,5	24 874,5	4,3	13,5	14,5	8,4
Q3'15e	15 752,7	9,5	25 811,4	5,0	13,5	16,0	9,0
Q4'15e	17 206,0	9,5	26 287,4	5,0	12,0	16,0	9,0

Tabelul 9. Structura populației ocupate, mii oameni

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014e	2015e
Total populație	3,581	3,573	3,568	3,563	3,560	3,559	3,559	3,557	3,556
Populația activă	1,314	1,303	1,265	1,235	1,257	1,213	1,236	1,310	1,325
Populația ocupată în economie	1,247	1,251	1,184	1,143	1,173	1,115	1,173	1,270	1,258
Șomeri	67	52	81	92	84	98	63	40	67

Tabelul 10. Rata inflației, %

	Ian	Feb	Mar	Apr	Mai	Iun	Iul	Aug	Sep	Oct	Noi	Dec	Față de decembrie anul precedent
2007	0,8	0,6	0,6	1,0	0,9	0,0	1,1	2,2	1,6	1,6	1,3	0,9	13,3
2008	1,4	1,5	1,1	1,6	1,5	-1,2	-0,9	0,7	0,6	0,8	0,0	-0,2	7,1
2009	-0,1	-1,1	-0,8	0,3	0,2	-0,3	-0,6	-1,1	0,6	1,5	1,0	0,9	0,5
2010	2,3	2,1	0,7	0,3	0,1	-0,5	-0,6	-0,9	0,8	1,5	0,6	1,3	7,9
2011	1,1	1,3	0,8	1,0	0,6	0,1	-0,1	-0,1	0,4	1,5	0,7	0,2	7,7
2012	0,3	0,6	0,2	0,2	0,0	-0,3	0,1	0,4	0,9	0,6	0,5	0,5	4,1
2013	0,9	0,2	0,1	0,4	1,2	-0,5	-1,0	-0,2	1,1	1,3	0,8	0,8	5,2
2014	0,8	0,5	0,3	0,5	0,1	-0,1	-0,7	-0,4	0,8	1,3	0,8	0,7	4,7
2015e	0,8	1,6	2,4	1,4	1,3	2,7	0,8	1,7	1,3	1,7	1,2	1,1	19,5

Tabelul 11. Evoluția PIB în principalele țări-partenere

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015e	Pondere în exporturile R. Moldova, %, ian-dec 2013
Rusia	8,1	5,6	-7,9	4,0	4,1	3,6	1,3	0,6	-2,0	26,0
Țările UE:	3,0	0,4	-4,5	1,9	1,6	-0,6	-0,4	0,8	1,2	46,8
Italia	1,7	-1,2	-5,5	1,7	0,4	-2,3	-1,9	-0,4	0,4	7,6
Germania	2,5	1,3	-2,9	3,5	1,6	0,5	0,2	1,5	1,3	4,7
România	6,3	7,3	-6,6	-1,1	2,3	0,6	3,3	3,1	2,8	16,9
Ucraina	7,9	2,1	-15,0	4,2	5,0	0,4	-0,2	-6,7	-5,5	5,8

Tabelul 12. Importurile R. Moldova după țările de origini, milioane USD

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015e
CSI	1333,7	1737,3	1141,8	1256,9	1713,4	1623,7	1672,3	1449,3	1357,0
Rusia	498,6	666,1	374,5	586,5	823,0	816,9	788,0	717,2	680,0
Ucraina	687,0	839,0	458,8	528,5	641,2	594,3	659,1	546,4	487,5
Belarus	118,7	199,1	137,4	119,1	194,7	172,2	178,4	142,0	139,0
Altele	29,4	33,1	171,1	22,8	54,5	40,3	46,8	43,7	50,5
Țările UE	1681,0	2105,3	1421,2	1704,2	2256,3	2318,6	2472,1	2567,7	2525,5
România*	449,1	590,8	311,7	386,7	574,3	620,6	722,1	803,1	805,0
Germania	319,3	364,5	252,3	294,7	395,8	386,9	395,6	427,0	414,0
Italia	269,3	306,2	231,5	270,7	348,1	327,6	345,0	351,3	360,0
Altele	643,3	843,8	625,7	752,1	938,1	983,5	1009,4	986,3	946,5
ALTE ȚĂRI	674,9	1056,2	715,4	894,2	1221,6	1270,6	1348,0	1300,0	1275,0
China	202,9	325,5	246,5	320,2	399,8	415,7	478,9	481,2	473,0
Turcia	166,8	231,9	172,4	205,8	366,9	388,2	381,0	300,9	277,0
Celelalte țări	305,2	498,8	296,5	368,2	454,9	466,7	488,1	517,9	525,0
Total	3689,5	4898,8	3278,3	3855,3	5191,3	5212,9	5492,4	5317,0	5157,5

Tabelul 13. Exporturile R. Moldova după țările de destinație, milioane USD

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015e
CSI	548,9	623,0	490,4	624,0	919,3	928,1	923,2	735,6	575,3
Rusia	232,7	313,7	286,5	404,0	625,5	655,1	632,0	423,7	285,3
Ucraina	167,9	142,8	81,3	91,6	153,0	122,4	140,4	109,2	87,0
Belarus	80,6	92,7	80,7	80,3	75,6	80,7	90,3	134,7	129,0
Altele	67,7	73,8	41,9	48,1	65,2	69,9	60,5	68,0	74,0
Țările UE	679,3	820,1	667,3	728,9	1083,0	1013,4	1137,3	1246,0	1288,2
România	211,2	335,8	239,6	246,4	376,4	356,7	411,1	434,0	465,5
Germania	86,3	63,8	75,5	75,4	106,5	70,2	113,1	137,5	150,0
Italia	140,2	167,0	135,7	147,4	215,1	202,4	185,2	243,4	227,7
Altele	241,6	253,5	216,5	259,7	385,0	384,1	427,9	431,1	445,0
ALTE ȚĂRI	111,9	148,0	125,3	188,6	214,5	220,4	367,8	357,9	359,0
China	0,9	2,2	0,9	2,3	3,9	8,3	6,5	8,2	9,4
Turcia	32,1	33,4	31,8	67,5	73,4	56,1	127,1	104,7	107,0
Celelalte țări	78,9	112,4	92,6	118,8	137,2	156,0	234,2	245,0	242,6
Total	1340,1	1591,1	1283,0	1541,5	2216,8	2161,9	2428,3	2339,5	2222,5

Tabelul 14. Comerțul cu amănuntul, serviciile prestate populației, milioane MDL

	Comerțul cu amănuntul	Creșterea anuală reală, %	Servicii prestate populației	Creșterea anuală reală, %
2007	16.867	10,1	9.616	4,2
2008	21.387	12,2	11.046	-1,2
2009	19.961	-4,3	12.328	3,1
2010	25.097	9,0	14.286	5,4
2011*	32.133	13,6	12.321	4,6
2012	33.707	0,8	12.222	1,8
2013	39.368	6,5	13.681	5,6
2014e	45.900	7,5	15.610	7,4
2015e	41.546	-5,0	15.350	-1,0

* Începând cu anul 2011, BNS calculează cifra de afaceri în comerțul cu amănuntul pentru întreprinderile cu activitate principală de comerț și servicii de piață pentru populație, spre deosebire de anii precedenți, când calcula volumul vânzărilor de mărfuri cu amănuntul și servicii prestate populației.

Centrul de Politici Economice al IDIS „Viitorul”

IDIS „Viitorul” reprezintă o instituție de cercetare, instruire și inițiativă publică, care activează pe o serie de domenii legate de: analiza economică, guvernare, cercetare politică, planificare strategică și management al cunoștințelor. IDIS activează în calitate de platformă comună care reunește tineri intelectuali, preocupați de succesul tranziției spre economia de piață și societatea deschisă în Republica Moldova.

Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul” este succesorul de drept al Fundației Viitorul, și păstrează în linii mari tradițiile, obiectivele și principiile de acțiune ale fundației, printre care se numără: formarea de instituții democratice și dezvoltarea unui spirit de responsabilitate efectivă printre oamenii politici, funcționari publici și cetățenii țării noastre, consolidarea societății civile și spiritul critic, promovarea libertăților și valorilor unei societăți deschise, modernizate și pro-europene.

